

Методично-дидактичний посібник

**до регіональної парціальної програми
з міжкультурної та громадянської освіти
дітей середнього та старшого дошкільного віку
«Український віночок. Миколаївщина»**

ЛЮДИ ТА ПАМ'ЯТКИ Миколаївщини

Миколаїв - 2025

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Кафедра теорії й методики
дошкільної та початкової освіти

ЛЮДИ ТА ПАМ'ЯТКИ МИКОЛАЇВЩИНИ

Методично-дидактичний посібник
до регіональної парціальної програми
з міжкультурної і громадянської освіти
дітей середнього та старшого дошкільного віку
«Український віночок. Миколаївщина»

Миколаїв
2025

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 27 листопада 2024 року, протокол № 6

Автори-укладачі:

Олійник Л. М. – кандидат педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО;

Літвінова Н. Є. – фахівчиня (консультантка) Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр № 4» Миколаївської міської ради;

Івасюк Т. О. – вихователька Миколаївського ЗДО № 17 Миколаївської міської ради

Рецензенти:

Тесленко С. О. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової та дошкільної освіти Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського;

Романюк І. А. – консультант Центру професійного розвитку педагогічних працівників Миколаївської міської ради

Відповідальна за випуск:

Стойкова В. В. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи МОІППО

Л 93 **Люди** та пам'ятки Миколаївщини : методично-дидактичний посібник /
Укл. : Л. М. Олійник, Н. Є. Літвінова, Т. О. Івасюк. – Миколаїв : центр редакційно-видавничої діяльності МОІППО, 2025. – 116 с.
ISBN 978-617-8265-72-4

Формування соціально-громадянської компетентності дошкільників є одним з пріоритетних освітніх напрямів діяльності педагогічних колективів закладів дошкільної освіти. Педагогу важливо знати та застосовувати форми, методи, засоби, що сприяють розвитку особистісних якостей здобувачів освіти, їх соціальних почуттів, вихованню любові до рідного краю, малої батьківщини, включенню в суспільно корисні справи.

У методично-дидактичному посібнику зібрано інформацію краснавчого характеру для дітей середнього та старшого дошкільного віку: вірші, казки, легенди, загадки тощо про людей і пам'ятки Миколаївського регіону; подано зразки дидактичних ігор, презентацій, відеороликів, мультфільмів з метою формування соціально-громадянської компетентності дошкільників.

Видання адресоване педагогам закладів дошкільної освіти, студентам педагогічних коледжів, закладів вищої освіти, які вивчають дошкільну освіту, педагогам гуртків з народознавства для дітей середнього та старшого дошкільного віку, батькам.

УДК 37.015.31:908(477.73)

© Кафедра теорії й методики дошкільної та початкової освіти, 2025

© Центр редакційно-видавничої діяльності МОІППО, 2025

ISBN 978-617-8265-72-4

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МАЛА БАТЬКІВЩИНА	7
РОЗДІЛ 2. СТАРОДАВНІЙ СВІТ	25
РОЗДІЛ 3. ВИДАТНІ ЛЮДИ РЕГІОНУ	31
РОЗДІЛ 4. ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ МИКОЛАЄВА	37
РОЗДІЛ 5. ПАМ'ЯТНИКИ ТА ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ МИКОЛАЄВА	60
РОЗДІЛ 6. ТЕАТРИ МИКОЛАЄВА	69
РОЗДІЛ 7. ОБ'ЄКТИ КОРАБЕЛЬНОГО КРАЮ	78
РОЗДІЛ 8. СПОРТ МИКОЛАЇВЩИНИ	88
РОЗДІЛ 9. ПОДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ	102
ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ	110
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	112

ВСТУП

Вашій увазі пропонується методично-дидактичний посібник до змістового блоку «Люди та пам'ятки регіону» регіональної парціальної програми «Український віночок. Миколаївщина», створеної в рамках єдиного всеукраїнського інтегрованого курсу з громадянської та міжкультурної освіти «Культура добросусідства». Ця парціальна програма орієнтована на освіту дітей середнього та старшого дошкільного віку, які відвідують заклади дошкільної освіти Миколаївського регіону.

Метою інтегрованого курсу «Культура добросусідства» є: формування соціальної та громадянської компетентностей, починаючи від дітей дошкільного віку й закінчуючи освітою дорослого (складниками широкого поняття толерантності виступають етнічні, мовленнєві, вікові, соціальні, релігійні, гендерні, соціальні відмінності); формування в дитини позитивного бачення свого рідного краю, стійкого інтересу до життя, культури, регіону, що стало особливо актуальним після того, коли велика кількість громадян Миколаївщини покинули свої домівки внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення на територію України; ознайомлення з історією країни та рідного регіону, в якому проживають не лише українці, а й інші національні спільноти; ознайомлення з правами особистості та з її обов'язками.

Програма «Український віночок. Миколаївщина» сприяє послідовному та систематичному ознайомленню дітей дошкільного віку з багатим культурним надбанням Миколаївщини, формуванню в них почуття любові до рідного краю та поваги до інших народів, розвитку соціальних навичок та громадянської свідомості у дітей, що необхідні для життя у демократичному суспільстві.

У посібнику «Люди та пам'ятки Миколаївщини» дібрано дидактичні матеріали та методичні вказівки, які допоможуть педагогам закладів дошкільної освіти реалізувати завдання інтегрованого курсу «Культура добросусідства» та парціальної регіональної програми «Український віночок. Миколаївщина», а саме про особливості історії та культури Миколаївщини; пам'ятники та пам'ятні місця, артоб'єкти, відомих людей регіону; культурні об'єкти, які охороняються ЮНЕСКО у місті Миколаєві, неповторні об'єкти архітектури та природи, унікальні місця, якими пишаються мешканці нашого регіону.

Якщо немає можливості грати з дітьми у запропоновані у посібнику ігри онлайн, можна роздрукувати ілюстративний матеріал до ігор та пропонувати дітям ігри з посібника у їх паперовому варіанті.

У методично-дидактичному посібнику також подано інформацію з новітньої історії, що пов'язана з повномасштабним воєнним вторгненням на територію України.

Розкривається роль Миколаївського регіону, як фортеці, що не дала ворогу пройти у глиб країни.

Інформація розділів посібника відповідає програмному змісту та викладена у доступній формі для дітей середнього та старшого дошкільного віку.

У статті 20 «Залучення дитини до національної та світової культури» Закону України «Про охорону дитинства» № 2402-III редакція від 06.10.2024 зазначено: «З метою сприяння соціальному, духовному, моральному благополуччю, всебічному здоровому розвитку дитини держава забезпечує їй безкоштовний доступ до національних духовних та історичних цінностей, досягнень світової культури шляхом надання можливості користування бібліотечними фондами, виставковими залами, музеями тощо». Інформацію посібника зібрано з достовірних інтернет-джерел: сайтів бібліотек, театрів, музеїв, суспільних медіа тощо, структуровано у логічній змістовій послідовності й адаптовано для її сприймання та розуміння дітьми середнього та старшого дошкільного віку.

Посібник стане цінним помічником для педагогів дошкільної освіти Миколаївщини, які прагнуть виховати своїх вихованців у дусі толерантності, любові до рідного краю та поваги до інших народів.

Освітні завдання змістового блоку програми «Український віночок. Миколаївщина»: «Люди та пам'ятки регіону»:

- заохочувати дітей до пізнання історії та розмаїття культур Миколаївського регіону через залучення дітей до елементарної пошуково-дослідницької краєзнавчої діяльності;
- сприяти відродженню, збереженню і розвитку культур регіону через ознайомлення дітей з їхніми елементами й організацію різноманітної мистецької та мовленнєвої діяльності;
- розширити знання про історію міста Миколаєва, визначні місця та видатних людей;
- познайомити дітей із сучасними видатними людьми Миколаївського регіону – спортсменами, композиторами, художниками;
- збагачувати емоційний світ дітей через знайомства з різними видами мистецьких надбань Миколаївського регіону, розвивати інтерес та ціннісне ставлення до нього;
- формувати уявлення про спільність культур різних національностей та своєрідність кожної з них у позитивному аспекті, переконаність у тому, що Україна – наша спільна країна і всім разом треба піклуватися про її природу, історію, культуру, жити у злагоді одне з одним;
- формувати уявлення про Миколаївщину як територіально-цілісну частину нашої держави та усвідомлення того, що її жителі, незалежно від національності, є громадянами України;
- виховувати в дітей патріотизм, розповідаючи про воєнні дії на території Миколаївщини.

Загальні методичні рекомендації

Формування цілісної картини світу дошкільників краще починати з ознайомлення з регіоном, в якому вони мешкають, показуючи обумовленість життя й господарської діяльності людини природними (географічними та кліматичними) особливостями. Немає потреби подавати дітям увесь запропонований у посібнику матеріал: необхідно вибрати те, що безпосередньо пов'язано з місцем їх проживання, з конкретними пам'ятками різних народів певного району.

Розповідаючи про історію Миколаївської області, потрібно наголосити, що наша область є багатонаціональною, тому пам'ятки архітектури та мистецтва створювалися носіями різних культур і релігій. Це розмаїття знайшло віддзеркалення в топоніміці Миколаївщини: у назвах вулиць, кварталів, міст, річок, інших географічних об'єктів.

Знайомство з малою Батьківщиною важливо розпочинати з об'єктів, що розташовані найближче до закладу дошкільної освіти та мешкання дітей: вулиці, пам'ятки району, будинки культури, бібліотеки, школи тощо. Поступово розширювати обсяг інформації про об'єкти району, де розташований ЗДО.

Створюючи цей посібник, автори намагались подати інформацію (історичну, географічну, культурологічну тощо) для спільного її опрацювання педагогами, батьками дітей середнього та старшого дошкільного віку та безпосередньо дітьми.

Відомості про місто / село / селище де живуть вихованці й відвідують заклад дошкільної освіти діти мають отримувати з екскурсій, оповідок, казок, легенд, граючи у дидактичні інтерактивні ігри, роздивляючись ілюстрації, переглядаючи відеоматеріали. На кшталт, як це представлено у цьому виданні.

Важливо після подачі певної частки інформації залучати дітей без примусу до продуктивних видів діяльності: малювання, аплікації, конструювання, ліплення, ручної праці, самостійної художньої діяльності. Заохочувати творчість, підтримувати індивідуальність та унікальність дитячих робіт.

Ураховуючи те, що релігія кожного народу є невіддільною частиною його культури, рекомендується вчити дітей ставитися з повагою до релігійних свят та традицій представників релігійних конфесій, які живуть у місцевості, де розташований заклад дошкільної освіти.

Матеріали посібника викладені у хронологічній послідовності від стародавніх часів до подій новітньої історії. Педагоги мають самостійно обирати обсяг інформації та час, коли застосувати в освітньому процесі матеріали посібника. Краще приурочувати подачу відомостей до певних подій або дат у житті дітей та групи ЗДО. Інформацію про війну слід подавати дітям відповідно до їхнього вікового та особистісного сприйняття у вигляді бесід, полілогів, проблемних ситуацій. Наприклад: «Що може трапитися, якщо люди не можуть домовитися, поступитися, зрозуміти одне одного?»

РОЗДІЛ 1. МАЛА БАТЬКІВЩИНА

Зміст роботи має бути спрямований на усвідомлення плинності часу та розуміння історії населеного пункту, де живуть діти. Формування почуття патріотизму, бережного ставлення до історичних пам'яток. Розуміння багатоманітності світу та культури людей, які живуть поряд з дітьми.

Мала батьківщина для дітей – це вулиця, селище або місто, у якому вони живуть, їх рідна Миколаївщина. Коротка історія населеного пункту, його стара і нова назва. Визначні пам'ятки найближчої місцевості. Культура поведінки під час їх відвідин. Знамениті люди нашого населеного пункту. Моє улюблене місце в місті (селищі, селі).

Інформацію про Миколаїв надаємо як приклад для фахівців дошкільної освіти області. Педагогині, які працюють за парціальною програмою «Український віночок. Миколаївщина» мають ініціювати серед батьків вихованців та дітей краєзнавчу роботу, що дозволить краще пізнати історичне минуле та сучасні особливості місця проживання дітей, а відтак формувати їх соціально-громадянську компетентність, виховувати почуття патріотизму й любові до малої Батьківщини.

Як виникло місто Миколаїв

Адміністративний центр Миколаївської області – місто Миколаїв – місто-герой України. Миколаїв розташований у гирлі річки Інгул, де вона впадає до Південного Бугу, був закладений понад 200 років як місто флотоводців та кораблебудівників. Місто будувалося за спеціально складеним архітектором Іваном Старовим планом: із прямими вулицями та кварталами правильної прямокутної форми. Першим громадянином міста став підприємець, військовий діяч і будівничий Михайло Фалєєв.

У той день, коли було засновано місто 9 вересня 1789 року, святкували літній день Святого Миколая, який був захисником всіх моряків і тому вирішили назвати нове місто – Миколаїв. У той же день на воду спускали фрегат, який також називався «Святий Миколай». Тепер місто завжди під захистом Святого Миколая.

Життя Миколаєва було повністю підпорядковане суднобудуванню і флоту. Майже сто років тут розміщувався штаб Чорноморського флоту. За губернаторства Олександра Грейга у першій третині XIX століття у Миколаєві вперше здійснено спробу побудувати водогін, почалася прокладка кам'яних тротуарів, здійснювалось озеленення вулиць.

Найкраще місто

Найкраще місто в Україні –
Це те, в якому я живу.
Де тато, ненька – моя родина,
Де народився та расту.
Де дві ріки – Інгул та Буг –

З любов'ю огортають наше місто,
Де чайки в небесах плывуть,
Де зорі сяють мов намисто.
Мій Миколаїв – милий край.
Моє містечко, любе, рідне.
Ти неповторне, так і знай,
Найкраще місто й своєрідне.

Наталія Літвінова

Ми – Миколаївці

Надати дітям знання про регіон і населений пункт, в якому вони проживають, обласний центр Миколаївського регіону – місто Миколаїв. Ознайомити дітей з мапою Миколаївського регіону і населеного пункту, в якому мешкають. Дати поняття про герб, прапор, гімн. Розповісти про головну вулицю обласного міста – Соборну, її історію; ознайомити з основними проспектами міста Миколаєва – Центральним, Миру, Богоявленським, Героїв України; основними вулицями, що несуть у собі історію міста: Адміральською, Вадима Благовісного, Великою Морською, Марка Кропивницького тощо, про мости міста – Варварівський, Інгульський. Спонукає проявляти інтерес до історії рідного краю, до його сьогодення.

Державні символи України й символіка Миколаївської області: герб, прапор, гімн. Представники різних національностей живуть сьогодні на Миколаївщині: у нас багато спільного, але є й ті відмінності, що роблять нас цікавими один одному.

Миколаївці – це люди, які проживають у місті Миколаєві незалежно від віку та національності. Миколаївці своїми справами розвивають рідне місто та державу Україну. Місто має власний герб (іл. 1), прапор (іл. 2) та гімн.

1. upload.wikimedia.org

2. flagi.in.ua

Гімн створений авторським колективом під керівництвом Сироти А. А.

Там, де Буг з Інгулом здавня поріднились,
Де лиману хвилі, степу вільний край.
Місто Миколаїв народилось
Кораблем пливе у синю даль.
Добра слава корабельної столиці
Землю облітає з краю в край.
Дай нам крила, наче білій птиці,
Покровитель, Святий Миколай!
Хай пишається тобою Україна!
Слався, велич духу, праці й краси!
Слався, Миколаїв місто рідне!
Крізь століття славу пронеси!
Крізь століття славу пронеси!

Оповідка про першу хату в Миколаєві (іл. 3)

3. muzey.mk.ua

Німецький журналіст Вальтер Фест у 1919 році написав та видав книгу про Миколаїв тих часів. «Я часто думаю, що буде, якщо люди перестануть цікавитися минулим свого народу, своєї рідної землі. Мені здається, що саме тоді й настане кінець цивілізованого світу» – зазначив письменник Юрій Любаров у перекладеному з німецької мови виданні 2016 року, завдяки якому ми можемо потрапити у минулі часи (понад 100 років) існування нашого міста.

У часи, коли на безкрайніх просторах українського степу панувала лише тиша, а вітер шепотів з дикими травами, на місці, де нині величним кораблем розкинувся Миколаїв, стояла єдина хата. Будинок стояв на вулиці Ковальській, посередині кварталу, і зовні нагадував піч. Стіни були зроблені з глини, ззовні покриті вапном. Такий тип будови зустрічався часто у степових татар. Заввишки 1,5 м. Внутрішні приміщення частково занурені в землю, схожі на сховища, як під час війни. Внутрішні стіни

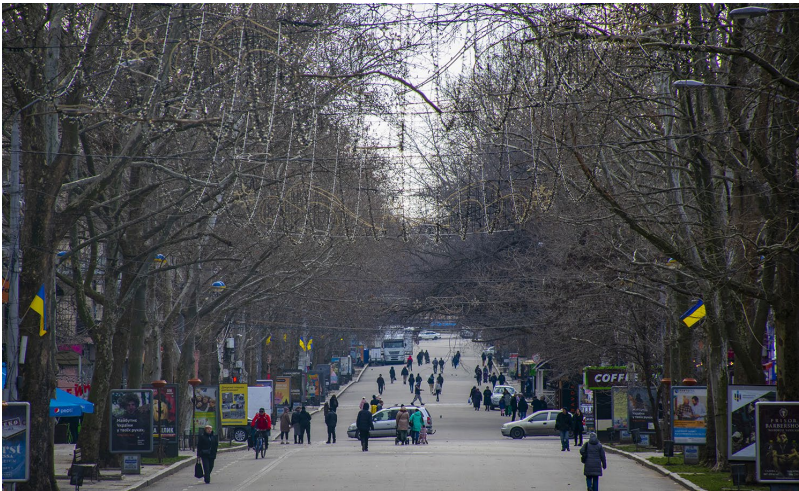

без обробки. Невіднятим атрибутом приміщення були: самовар, ікони, зображення місць паломництва.

Головна вулиця Миколаєва

Вулиця Соборна – центральна вулиця міста Миколаєва (іл. 4); найдовша пішохідна вулиця в Україні, її довжина складає півтора кілометра. Вулиця занесена в книгу рекордів України. Вона має цікаву історію.

Відео про Соборну площу

4. *nikvesti.com*

Оповідка про головну вулицю

Наталія Літвінова

У нашому місті багато різних вулиць. Є дорослі вулиці, які існують вже давно. Є молоді вулиці, які з'явилися декілька років тому. Є вулиці, які зустрічаються одна з одною на перехрестях... Є вулиці довгі, а є зовсім короткі, їх називають провулками. Кожна вулиця чи провулок мають своє ім'я, як ми з вами. І ось сьогодні ми познайомимось з однією цікавою вулицею нашого міста, її назва – Соборна. Так от – ця вулиця доросла, вона існує вже багато років. Колись, коли вона тільки з'явилася, на ній була поштова станція, декілька маленьких хатинок та пустки навколо них. Тут проживали звичайні люди, які виходили кожного ранку на роботу і казали один одному та нашій вулиці: «Доброго ранку!». Вона теж віталася з мешканцями, відповідаючи їм легким вітерцем з річки. Місто росло, у порт приходили кораблі з різним товаром й на

вулиці Соборній з'явилися торгівельні лавки, де мешканці міста робили покупки. Згодом вирішили, що головна вулиця міста має стати кращою. Й тоді багаті містяни знесли старі будівлі та побудували двоповерхові та триповерхові будинки. На перших поверхах цих будинків розміщували магазини з різним крамом, ремісницькі майстерні. І тоді вулицею вже гуляли дами з парасольками, чоловіки в модних костюмах, а вулиця Соборна продовжувала радіти своїм мешканцям, заморським гостям та посмикувати парасольки чи капелюхи веселим вітерцем.

Минали роки, вулиця змінювалася. З'явилися нові споруди, відкривалися готелі та магазини, був такий час, коли Соборною ходили трамваї. Вулиця підростала, на ній вирости високі дерева, з'явилися пишні клумби. Соборна стала найголовнішою вулицею міста, але вона продовжує кожного дня вітатися зі своїми мешканцями. А головне, що вулиця пам'ятає кожного, хто приходив до неї у гості: ваших бабусь та дідусів, матусь та татусів і вас. І знайте, коли легенький вітерець лоскоче вас – це наша головна вулиця посміхається й вітається з вами. А ви своєю чергою, будьте чемними, усміхніться у відповідь та скажіть «привіт» нашій головній вулиці.

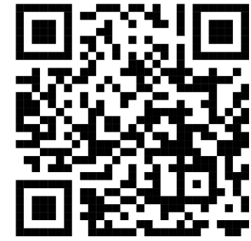
5. www.niknews.mk.ua

*Розгляньте з дітьми **світлини** старого міста (іл. 5) та спробуйте впізнати сучасні вулиці Миколаєва.*

Відео. *Запропонуйте дітям помилуватися рідним містом з висоти польоту птахів і спробувати впізнати його місця та об'єкти.*

Райони міста Миколаєва

6. upload.wikimedia.org

На мапі міста Миколаєва (іл. 6) позначено чотири райони: червоним кольором позначено Центральний район, синім – Заводський, зеленим – Інгульський, жовтим – Корабельний.

Центральний район – найбільша територіальна одиниця міста Миколаєва на обох берегах Південного Бугу. У Центральному районі розташований історичний центр міста.

Соляні – мікрорайон міста Миколаєва, складова частина Центрального району. Мікрорайон отримав назву від соляних складів, що існували біля поромної переправи через річку Інгул. Згідно з давніми переказами, саме цим шляхом чумаки возили з Криму сіль і нею розраховувалися за переправу.

Задовго до заснування Миколаєва запорізькі козаки збудували на його сучасній території паромну переправу через Інгул, а поряд із переправою мазанки, кілька зимівель та інших споруд. Пізніше на місці переправи збудували наплавний міст, зараз це вже понтонний міст. Обози чумаків продовжували йти тим самим шляхом і після створення Миколаєва. Але тепер, щоби перейти міст, треба було платити. Саме тому за мостом звели соляні комори, біля яких, згодом, виникли Соляні хутори. Назва цілком логічна і відповідає тому, що там було. Згодом хутір перетворився на селище Соляні, а тепер мікрорайон усе з тією самою назвою.

Оповідка про Соляні хутори

7. 24tv.ua

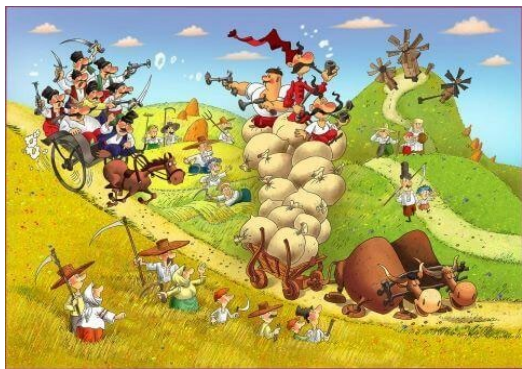
Жив-був колись на березі річки Інгул, де зараз знаходиться місто Миколаїв, сміливий та кмітливий козак, на ім'я Омелько. Він завжди був готовий допомогти мандрівникам, які проходили через його землі. Одного разу, помітивши, як важко людям переправлятися через річку, Омелько вирішив їм допомогти. Він зібрав своїх друзів-козаків і разом з ними збудував понтонний міст через Інгул.

З того часу багато людей, мандрівників та купців стали користуватися цим мостом. Серед них були й чумаки, які везли сіль з далекої Херсонщини (іл. 7). Їм дуже подобався міст Омелька, адже він значно полегшив їм переправу через річку. Але, коли чумаки знову йшли через міст, їх зупинив козацький загін. «За переправу через міст треба заплатити!» – прогримів козацький отаман. Чумаки були дуже засмучені. Їм не вистачало грошей, щоб заплатити мито.

Тоді Омелько, який якраз проходив повз, вийшов наперед і сказав: «Друзі мої, не сумуйте! Ви везете сіль, яка дуже потрібна людям. Я допоможу вам збудувати тут комори, в яких ви зможете її зберігати. А люди, зможуть купувати сіль у вас». Чумаки з радістю погодились.

З того часу біля мосту, завдяки кмітливості та щедрості козака Омелька, з'явилися соляні комори, де чумаки могли зберігати та продавати свою сіль. Люди, які жили поблизу, стали називати це місце «Соляні хутори». З часом хутори розрослися і перетворилися на селище, а потім і на мікрорайон Миколаєва, який й досі має цю назву.

8. зняток з каналу YouTube

Щоб пояснити дітям хто такі чумаки можна переглянути **мультфільм** «Як козаки сіль купували» (іл. 8).

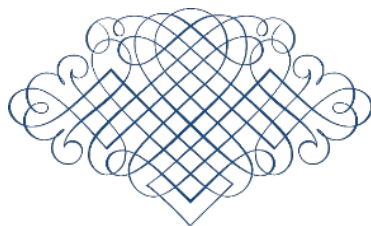
Матвіївка – місцевість у Центральному районі міста. Колишнє село Новоодеського району. Розташоване на лівому березі річки Південний Буг по обидва боки Кугасевої балки, яка у стародавні часи повністю заповнювалася водою на декілька кілометрів у степ. Матвіївка – одне з найдавніших козацьких поселень Миколаївської області. Вона входила до Бугогардівської паланки, а згодом до Бузького козацького війська. До 1778 року – козацька станиця Слобода Червона. Є такі думки щодо походження цієї назви: червоні шлики на шапках козаків; висаджена у Кугасвій балці червона калина; розташовані тоді навколо слободи поля, багаті на червоні маки.

Оповідка про Матвіївку

Колись, на півдні України, на тому місті, де зараз розкинулася мальовнича Матвіївка, жили сміливі козаки. Вони невтомно охороняли свої землі від нападів кочівників, будуючи фортеці та аванпости. Один з таких аванпостів, оточений глибокими балками та густими лісами, отримав назву «Червона Слобода». За однією з легенд, козаки, що жили тут, носили червоні шапки, які лякали ворогів. За іншою – у цій балці росла пишна калина, чий ягоди на сонці здавалися червоними. А ще кажуть, що колись навколо слободи розкинулися макові поля, які цвіли червоним цвітом.

Згодом до козаків приєдналися молдаване, болгари та інші народності. Разом вони будували хати, обробляли землю, розводили худобу. І саме тоді фортеця козаків перетворилася у селище, яке отримало нову назву – Матвіївка. Ця назва пов'язана з ім'ям Матвія Головатого, відомого козацького отамана, який брав участь у багатьох битвах за свободу та незалежність.

З часом Матвіївка розрослася, перетворившись на затишний район міста Миколаєва. Тут завжди панувала атмосфера єднання та взаємодопомоги. Люди шанували свою історію та берегли пам'ять про своїх предків. І досі Матвіївка чарує своїх гостей мальовничою природою, гостинністю та неповторною атмосферою. Тут можна відчувати дух минулого й щиро відчувати себе частиною великої історії.

Тернівка – мікрорайон у Центральному районі міста. Тернівка отримала назву від Тернової балки, якою протікала річка Тернівка, що впадає в Інгул.

У перші роки після заснування Миколаєва у ньому були розміщені полонені турки. У 1801 році в Тернівку переселили болгар, що втекли з Османської імперії. Турків виселили, а на їхнє місце поселили болгар, які переробили мечеть у православну церкву. Після цього селище стало називатися Тернівка.

З дітьми можна розглянути **старовинні світлини** мешканців Тернівки – болгар (іл. 9), з метою ознайомлення з їх національним одягом; порівняти стародавній одяг мешканців Тернівки з українськими національними костюмами та сучасним одягом.

9. [facebook.com](https://www.facebook.com)

Ракетне Урочище – мікрорайон міста Миколаєва, що входить до складу Центрального району та займає північну частину півострова, на якому розташоване місто. Свою назву отримав у зв'язку з тим, що на його території діяв завод з виготовлення сигнальних, рятувальних та бойових ракет, що могли використовуватись, в основному, в гірських умовах.

Варварівка – історична місцевість Миколаєва, частина Центрального району. Колись територія була заселена кріпаками з Київської губернії князя С. Ф. Голіцина і його дружини та називалася Слобода Велика, на ім'я Великої коси (тепер Варварівська коса). У 1830–1860 роках іменувалося – село Варварівка, Варварівське селище. Назва Варварівка – дана за іменем дружини князя Голіцина Варвари.

Оповідка про Варварівку та Варвару

Колись, дуже давно, біля мальовничої річки Південний Буг, уся територія була вкрита зеленими луками, на яких паслися коні та корови, а по берегах росли пишні фруктові сади. Жила там маленька дівчинка, на ім'я Варвара (іл. 10). Її сім'я володіла цим чудовим місцем, і Варвара дуже любила його. Вона часто гуляла луками, збирала квіти, купалася в річці та спілкувалася з тваринами.

Одного разу, коли Варвара грала біля річки, вона побачила, великий корабель, який наближався до берега. На кораблі були люди, які приїхали з далеких країн. Варвара з цікавістю дивилася на них, а вони здивовано дивилися на неї. Люди з корабля розповіли Варварі про свої подорожі, про те, що вони бачили у світі, і про те, які дивовижні речі можна знайти в інших країнах.

Варвара була зачарована їхніми розповідями. Вона вирішила, що коли виросте, то теж подорожуватиме по світу і побачить все, про що їй розповіли мандрівники. З того часу Варвара мріяла про подорожі. Вона читала багато книжок про далекі країни, вивчала мови та готувалася до того, щоб одного разу вирушити у свою першу подорож.

Але Варварі довелося подорожувати лише у книжках. Коли вона виросла, то переклала декілька книжок українською, щоб всі могли відправитись у світ пригод книжковою історією, адже це так захопливо.

На честь Варвари селище на Бузі так і назвали – Варварівкою. І досі це місце є одним із найкрасивіших у Миколаєві.

10. mala.storinka.org

Інгульський район – розташований на сході міста. Його декілька разів перейменовували. Перша його назва – Слобідський. У 2015 році отримав назву Інгульський.

Водопій – назва місцевості пішла від назви хутора (Водопій), що був на цьому місці ще у XVIII столітті. Назва останнього, ймовірно, пов'язана з наявністю колодязя з водопійними лотками для коней і худоби. 1833 року «Спілка будівельників водопроводів» намагалася здобути на хуторі воду для міського водопроводу, але невдало.

Оповідка про хутір Водопій

Миколаїв розростався, навколо нього будувалися поселення. Вони мали забезпечувати місто продовольством та водою. Одним з таких поселень став хутір, який згодом отримав назву «Водопій».

Він розташувався в мальовничій балці, де завжди були джерела з чистою водою. Хутір швидко розростався. Сюди приїжджали люди з різних куточків імперії, шукаючи кращого життя. Вони будували хати, розводили худобу, обробляли землю. Назва «Водопій» міцно закріпилася за хутором. Адже тут завжди можна було напоїти спраглих тварин і мандрівників.

Не обійшлося й без героїчних сторінок в історії Водопою. Під час Кримської війни, на його території була збудована фортеця, яка захищала Миколаїв від ворожих нападів.

З часом хутір Водопій перетворився на селище, а потім і на район Миколаєва. Але й досі він зберігає свою самобутність та неповторну атмосферу. І пам'ятайте, район Водопій з'явився в той самий рік, як було засновано місто Миколаїв. Тут, серед мальовничих балок та зелених садів, можна відчувати дух минулого й щиро відчувати себе частиною історії.

11. litnik.org

З дітьми можна роздивитися старі мапи нашого міста. На одній з них зображено хутір Водопій (іл. 11). Зацікавлені дорослі зможуть прочитати додаткову історичну інформацію.

Заводський район – назву район отримав не від слова «завод», а від слова «заводь», якими рясніє район, що розташований по обох берегах Бугу.

Намив – це зелений та облаштований мікрорайон з усією інфраструктурою, що робить життя людей комфортним. Створений штучно за допомогою вибухових робіт.

Ліски – назва мікрорайону з'явилася завдяки першому громадянину міста Миколаєва Михайлу Фалєєву. За часів заснування міста: на місці теперішнього житлового масиву була велика кількість урочищ. І досі на території мікрорайону розташований великий парк.

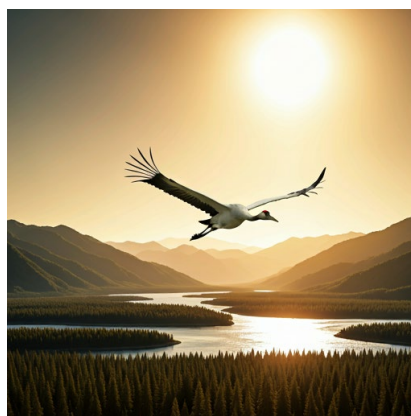
Корабельний район – розташований на лівобережжі Бузького лиману, що займає найпівденнішу частину міста. Корабельний район утворений 1973 році шляхом приєднання міста Жовтневе, історичного Богоявленська й Вітовки – прикордонного замку литовського князя Вітовта.

Широка Балка – мікрорайон, який є частиною Корабельного району. У середині XIX століття, Широка Балка була селом і знаходилась за межею міста.

12. згенеровано у Gemini

Облітав журавель (іл. 12)

Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила, ноги натрудив.
Ми спитали журавля:
– Де найкраща земля? –
Журавель відповідає:
– Краще рідної немає!

Платон Воронько

Під час ознайомлення з рідним містом рекомендовано ознайомитися з казками Ірини Грунської: «День народження у Миколаєві» та «Одного разу в Миколаєві»

Річки Миколаєва

Миколаїв розташований у гирлі річки Інгул, де вона впадає до Південного Бугу (іл. 13), за 65 кілометрів від Чорного моря. Назва річки «Буг» походить від праслов'янського слова «богъ», що означає «багатий».

Назва річки «Інгул» походить від тюркського слова «інгул», що означає «річка». На берегах річок Південний Буг і Інгул знаходиться багато історичних пам'яток, таких як скіфські городища, курганні могильники та середньовічні фортеці. Річки Південний Буг і Інгул є популярними місцями для відпочинку та туризму на Миколаївщині.

Легенда про річки Південний Буг та Інгул

13. i0.wp.com/www.nikpravda.com.ua

Колись давно, коли на землі панували дива і магія, жили дві сестри – красуні, на ім'я Буг і Інгул. Буг була старшою, мудрою і розважливою рікою. Її води спокійно текли, омиваючи родючі поля і даруючи життя всім, хто жив на її берегах. Інгул же була молодшою, веселою і запальною. Її

води вирували, мчали по камінню, створюючи піністі пороги та мальовничі водоспади. Сестри дуже любили одна одну і завжди були поруч. Разом вони гралися, співали пісні й танцювали під місячним сяйвом.

Одного разу, коли сестри гралися, вони зустріли могутнього богатира, на ім'я Дніпро. Дніпро був вражений красою і чарівністю сестер і закохався в них обох. Він не міг вибрати одну, адже любив їх однаково. Сестри також закохалися в Дніпра, але не могли розділити його кохання. Їхні серця розривалися від болю, і вони не знали, що їм робити.

Вони вирішили звернутися за порадою до мудрого дуба, який жив у глибині лісу. Дуб вислухав сестер і сказав їм: «Ви обидві прекрасні й гідні кохання Дніпра. Але ви не можете бути разом з ним, адже це призведе до сварок і чвар. Щоб

зберегти вашу дружбу і кохання, ви повинні розлучитися і кожна має нести свою красу і добро людям». Сестри з сумом погодилися з мудрим дубом. Вони попрощалися з Дніпром і вирушили в різні боки.

Річка Буг потекла на південь, де її води омивали родючі поля і дарували життя людям. Інгул же побігла на схід, де її води вирували, мчали по камінню і створювали мальовничі водоспади. Багато років вони не зустрічалися, але дуже сумували одна за одною та завжди пам'ятали одна про одну. Серця двох сестер не витримали й річки потягнулися одна до одної, простягаючи руки. Взявшись за руки, дві сестри більше ніколи не відпускали одна одну. У їхніх обіймах згодом з'явився півострів, на якому побудували красиве місто Миколаїв. І не дарма кажуть, що Миколаїв – місто на хвилях, бо стоїть він на двох річках.

Інтерактивна карта сучасного Миколаєва

Мости Миколаєва

Міст

Я єднаю береги,
Маю дві міцні руки,
Та у будь-яку погоду
Проведу я пішохода.

І машина як промчить,
В мене спина не болить.
Маю міць і силу дужу
І з мандрівниками дружу.

Лідія Круглик

Варварівський міст (іл. 14)
— (офіційно
Південнобузький міст) —
розвідний міст через річку
Південний Буг,
побудований на так званій
Варварівській мілині.
Поеднує Варварівку і решту
Миколаєва. Це єдиний міст в
Україні, який розкривається
горизонтально.

14. www.niknews.mk.ua

Інгульський міст (іл. 15) – розвідний міст через річку Інгул у місті Миколаєві, призначений для пропуску суден з Миколаївського суднобудівного заводу.

Рекомендовано роздивитися з дітьми зображення двох мостів, спробувати знайти однакові ознаки поміж мостами та різницю. Показати як мости виглядають в розведеному стані. Обговорити користь від мостів. Спробувати скласти казку про мешканців нашого міста, що жили по різні берега річки та дуже хотіли зустрітися, а допомогли їм в цьому майстри, які побудували мости.

15. upload.wikimedia.org

Рекомендовано провести конструктивну діяльність «Мости Миколаєва».

Свята Миколаєва

День народження Миколаєва

У кожного міста є свій день народження, як і у нас! Це день, коли місто з'явилося на світ і з того часу росте – стає більшим і кращим.

14 вересня – це день, коли ми святкуємо День народження Миколаєва (іл. 16), коли жителі міста збираються разом для участі у святкових подіях, пишатися своїм містом, його видатними людьми.

Як можна святкувати День народження міста? Уявіть:

- величезний торт зі свічками у формі цифр, які показують вік міста;
- барвисті феєрверки, які розцвітають у нічному небі над містом;
- весела музика, яка ллється звідусіль, люди, які танцюють на вулицях;
- яскраві паради з прапорами, квітами та оркестрами;
- розваги, ігри, конкурси та смачні ласощі;
- виставки робіт майстрів.

16. cultura.mkrada.gov.ua

День народження міста – це день, коли ми можемо:

- дізнатися про історію нашого міста, про те, як воно засноване, як розвивалося і змінювалося протягом багатьох років;
- познайомитися з цікавими людьми, які живуть у нашому місті, і дізнатися про їхню роботу та захоплення;
- побачити красу нашого міста, його пам'ятки, парки та сквери;
- відчувати себе частиною великої та дружньої спільноти, яка живе в Миколаєві, не розділяючи людей за національностями.

А що ми можемо подарувати нашому місту?

День народження міста – це день, коли кожен з нас може зробити свій внесок у те, щоб наше місто стало ще кращим.

Будемо берегти наше місто, робити його чистим і красивим, допомагати один одному і творити добро!

Фестиваль «Дружба»

17. mykolayivski.info

Кожного року **25 вересня** у Миколаєві відбувається фестиваль «Дружба» (іл. 17). Це день, коли мешканці Миколаївського краю різних національностей збираються разом, щоб поділитися своїми культурними надбаннями, традиціями та піснями.

На фестивалі завжди багато цікавого! Можна

побачити виставки виробів декоративно-ужиткового мистецтва, взяти участь у майстерках з народних ремесел, навчитися танцювати народні танці, виступи національних колективів, послухати народні пісні та познайомитися з людьми різних країн. А особливо яскравий – святковий парад! Люди в національних костюмах проходять вулицями міста, співаючи пісні та танцюючи. Це завжди дуже красиво і весело!

Фестиваль «Дружба» – це свято, яке вчить нас поважати різні культури, сприяє бажанню їх пізнавати, що всі ми різні, але всі ми – одна велика родина – мешканці одного міста та області.

Кілька цікавих фактів про фестиваль «Дружба»:

- проводиться в Миколаєві щороку вже понад 25 років;
- у 2023 році його відвідали люди різних національностей з понад 20 країн світу;

- на фестивалі можна почути багато різних мов;
- на фестивалі представлено різні види народних ремесел.

Фестиваль «Дружба» – це чудова можливість познайомитися з різними культурами та подружитися з людьми з усього світу!

Ознайомлюючи дітей з національностями, доцільно розглянути національні костюми народів, що мешкають на Миколаївщині (іл. 18), подивитися чим схожі українські національні костюми з костюмами інших народів та у чому їх різниця.

18. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

Організувати самостійну художню діяльність за тематикою: «Національні костюми».

Рекомендовано провести у закладі дошкільної освіти фестиваль «Народи Миколаївщини».

Презентація «Чий костюм?»

Мета: закріпити уявлення дітей про особливості, назви елементів національних костюмів різних народів світу; розвивати наполегливість, уважність, вміння порівнювати; виховувати повагу та інтерес до національних традицій різних народів.

Педагог з дітьми розглядають національні костюми поетапно: елементи одягу, деталі, додаткові елементи одягу, називають їх. Згодом, коли діти ознайомляться з усіма національними костюмами з набору, їм пропонується впізнати національний одяг на слайді або картинці. Ускладнення: діти впізнають національний костюм за описом педагога.

Онлайн-гра «Польський національний костюм» (іл. 19)

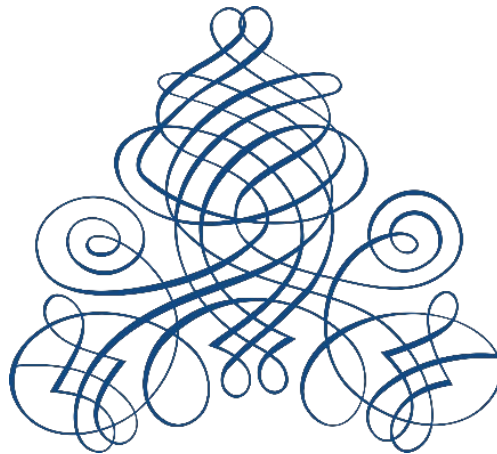
Мета: закріпити з дітьми назви елементів польського національного костюма.

Попередня робота: роздивитися з дітьми польський національний

костюм; прослухати назви елементів костюма польською мовою; обговорити, що назви елементів костюма на польському схожі у звучанні українською мовою через те, що держави (країни) розташовані поруч. Грати у запропоновану гру можна доки в дітей є інтерес.

19. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

РОЗДІЛ 2. СТАРОДАВНІЙ СВІТ

Заселення Миколаївського краю почалось у добу пізнього палеоліту, тобто понад 15 тисяч років тому.

Стародавні племена й етноси, які колись жили на території Миколаївщини, і пам'ятки, що вони залишили:

- –мезолітичні мисливці (12–9 тис. років тому);
- –скіфи (біля села Скобелеве, східна частина Миколаївської області, де зустрічаються групи скіфських курганів, зведених у V–IV століттях до н. е.);
- –кіммерійці (IX–VIII ст. до н.е.) – про них перших згадується в письмових джерелах);
- –древні греки (VII ст. до н.е.) – на острові Березані стояло перше в Північному Причорномор'ї давньогрецьке поселення;
- –на правому березі Бузького лиману, поблизу сучасного села Парутине, у VI ст. до н.е., було засновано Ольвію – найбільше рабовласницьке місто-державу та найвизначніший економічний, торгівельний і культурний центр Північного Причорномор'я;
- –слов'яни (II–VI ст. н.е.) – землеробське населення краю.

Секрети Миколаївського краю: подорож крізь часи!

Уявіть собі, що ви сідаєте на чарівну машину часу і вирушаєте в незабутню подорож крізь тисячоліття, щоб дослідити таємниці Миколаївського краю! (іл. 20).

Перша зупинка: Доісторичні часи!

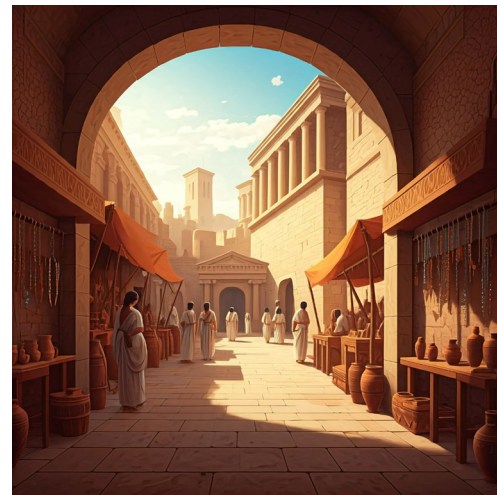
15 тисяч років тому: Ми зустрічаємо перших жителів краю – мезолітичних мисливців. Вони жили в печерах, полювали на диких тварин та збирали їжу.

12–9 тисяч років тому:
Настає час скіфів! Ці войовничі кочовики будували кургани, де ховали своїх предків.

Друга зупинка: Стародавня Греція! 7 століття до н.е.: На острові Березані з'являється перше поселення давньогрецьких мореплавців.

20. img.novosti-n.org

21–24. згенеровано у Gemini

6 століття до н.е.: На правому березі річки Буг засновується Ольвія – велике місто-держава, де вирує життя: купці торгують, майстри роблять свої вироби, а мислителі шукають знання.

Третя зупинка: Слов'янська епоха!

2–6 століття н.е.: Слов'яни приходять на Миколаївщину. Вони будують села, обробляють землю, вирощують худобу.

Ось так за допомогою машини часу ми пролетіли крізь тисячоліття та побачили, як змінювався Миколаївський край (іл. 21–24).

Археологічні пам'ятки

Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» – комплекс пам'яток відомого античного міста-держави Ольвії в Миколаївській області біля

села Парутине. Одна з найбільших пам'яток античного періоду в Україні.

Оповідка про Ольвію: місто, що виросло з морської піни

На березі Чорного моря, де ласкаві хвилі лиману омивають мальовничі схили, колись було дивовижне місто під назвою Ольвія. Люди, які жили у ньому, вважали, що це місто створила сама морська богиня Афродіта. Одного разу, виходячи з піни морської, вона замилювалася мальовничим краєвидом і вирішила подарувати людям місце, де вони могли б жити щасливо. Використовуючи свої чари Афродіта збудувала місто з білого каменю, оточила його міцними мурами та вежами, а вулиці прикрасила статуями богів та героїв.

25. ukraineincognita.com

Ольвія швидко стала багатим і процвітаючим містом. Тут жили купці, ремісники, художники, філософи. Місто славалося своїми ремеслами, торгівлею та мудрістю. Жителі Ольвії вірили в Афродіту і шанували її як свою покровительку. Вони будували храми на її честь, влаштовували свята та приносили їй дари. Афродіта ж своєю чергою берегла місто від бід і дарувала людям мир та розквіт.

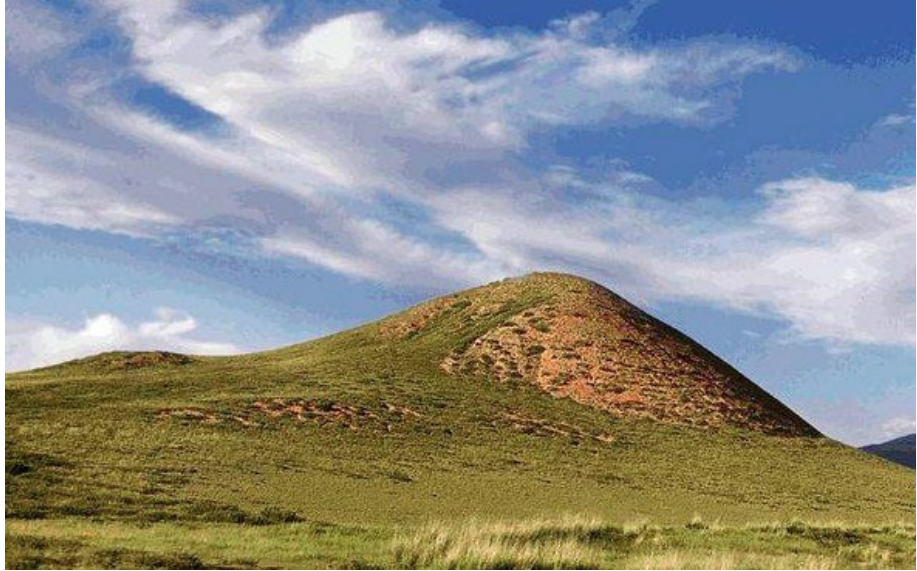
Ольвія існувала багато століть, але з часом ворожі племена стали часто нападати на місто та завдавали шкоди мешканцям й будівлям. Зменшувалася торгівля. Люди почали залишати місто, шукаючи кращого життя в інших місцях. На жаль, Ольвія зовсім спорожніла та за багато років красиве місто перетворилося на руїни, які й досі можна побачити на березі Чорного моря (іл. 25). Але люди досі переказують оповідку про Ольвію – місто, що виросло з морської піни. Вона нагадує нам про красу та велич минулих часів, про силу людського духу та про те, що навіть найкрасивіші міста можуть загинути, якщо люди не бережуть їх.

Скіфські кургани – це поховання заможних відомих у свій час скіфів. На Миколаївщині їх п'ять.

26. www.niknews.mk.ua

На просторах Миколаївщини, де безкраї степи зустрічаються з ласкавим морем, жили колись могутні скіфи. Це були войовничі кочівники, які сміливо мчалися на конях, вправно стріляли з луків та вміли кувати міцні мечі. Скіфи вірили, що після смерті їхні

душі вирушають у далеке небо, де на них чекає вічне життя. Щоб допомогти душам своїх предків піднятися до небес, скіфи будували велетенські кургани. Ці кургани, мов штучні гори, височіли над степом, сягаючи самого неба. Ось оповідка про один з таких курганів.

Оповідка про скіфських велетнів

Жив колись на Миколаївщині скіфський воїн, на ім'я Арслан. Він був сміливим та сильним, вправно володів мечем та луком. Арслан здобув багато славних перемог у боях, але одного разу під час битви з ворогами він загинув. Скіфи сумували за своїм героєм і вирішили збудувати йому величний курган, щоб його душа змогла піднятися до небес. Зібралися всі скіфи з навколишніх земель, та вирішили глибоко під землею зробити глиняну печеру. В неї вони поховали мужнього воїна Арслана, а над місцем поховання стали споруджувати «піраміду». Вони везли землю на возах, на конях, несли на власних плечах та протягом багатьох днів насипали землю горою, щоб звести велетенський курган.

Після того, як курган був збудований, скіфи влаштували пишні похоронні ігри: перегони на конях, змагання у стрільбі з луків, на мечях. Душа Арслана раділа, дивлячись на ці змагання, адже він любив битви та перемоги. Потім скіфи заспівали сумні пісні та танцювали ритуальні танці, прощаючись зі своїм героєм.

З того дня курган Арслана стоїть на Миколаївщині, мов пам'ятник його сміливості та славі (іл. 26). І досі люди кажуть, що вночі, коли місяць світить ясно,

можна почути, як душа Арслана скаче на коні по степу, співаючи пісні про свої подвиги.

Городище «Дикий сад» – укріплене поселення Білозерської культури XIII–X століть до н. е. Власну назву одержало від назви урочища, що розташовувалась на місці розкопок у XIX – початку XX століть. Час існування пам’ятки археології укладається в межі 1250–900 років до н. е.

«Дикий сад»: тут оживають таємниці минулого

27. cdn4.suspilne.media

У мальовничому місці, де річка Інгул ласкаво виплітає свої вигини, а зелені пагорби сягають небес, розкинувся дивовижний музей просто неба – «Дикий сад» (іл. 27). Це не просто музей, а справжня скарбниця історії, де оживають таємниці минулого. Тут, під лагідними променями сонця, наче оживають століття, а стародавні артефакти розповідають про життя людей, які жили тут колись.

Погляд крізь віки

Жила колись на землі, де зараз розташована Миколаївська область, мудра чаклунка Лада. Вона дуже любила людей і хотіла, щоб вони знали про свою багату історію та життя предків. Тому Лада вирішила створити дивовижне місце, де можна було б побачити, як люди жили у давнину. Своєю чарівною паличкою вона торкалася мальовничих пагорбів, зелених луків та ласкавих вод річки. На пагорбах з'явилися дивовижні споруди, стародавні землянки, де жили люди багато тисячоліть тому; на луках – величні скіфські кургани, що зберігають таємниці могутніх воїнів; а ось і затишні слов'янські села, де, працювали та відпочивали наші предки, а по річці плвли човни з рибалками та мандрівники з товарами повз середньовічні фортеці, що нагадують про славні битви та героїчні вчинки. У «Дикому саду» оживають давні ремесла. Тут можна побачити, як ковалі кували міцні мечі та плуги, як гончарі ліпили посуд з глини, як ткачі ткали красиві килими, а також обробляли каміння і кістки. І не тільки це! Мешканці «Дикого Саду» займалися землеробством, скотарством і рибальством.

У «Дикому саду» можна почути давні пісні та побачити стародавні танки, взяти участь у народних іграх та забавах. Це місце, де можна не просто дивитися, але й відчувати себе частиною історії, відчувати зв'язок з минулим. Тож приходьте до «Дикого саду», і ви відкриєте для себе дивовижний світ минулого!

28. власне фото

*Рекомендовані
дидактичні ігри для
закріплення інформації:*

- «Археологічні розкопки»: діти шукають «заховані» артефакти (іграшки, картинки) в піску або в коробці зі рваним папером;
- «Склади пазли»: дітям дають розрізані картини археологічних предметів, які необхідно скласти;
- «Іграшковий музей»: діти створюють власний музей «археологічних пам'яток», придумують історії про його експонати (іл. 28).

РОЗДІЛ 3. ВИДАТНІ ЛЮДИ РЕГІОНУ

Дати дітям знання про історичних осіб, які зробили внесок у розвиток міста, про виникнення назви міста «Миколаїв», про першого громадянина Миколаєва – Михайла Фалєєва тощо.

Ознайомити з поняттями «мер», «губернатор» та «голова міста» («голова села») і чинними особами, які займають ці посади.

Уточнити змістовне наповнення поняття «наші земляки» (люди, які народилися або мешкають з нами поруч в одному селі / селищі / місті). На прикладах близьких, знайомих дитини розкрити їхній внесок у створення краси, затишку, чистоти місця проживання, задоволення потреб місцевих мешканців і гостей.

Ознайомлюючи дітей з поняттями: «мер», «губернатор», «голова селища» тощо, важливо використовувати прості слова та поняття, які діти зможуть зрозуміти.

29. travels.in.ua

Перед тим, як з'явилося місто Миколаїв в усті двох річок Південний Буг та Інгул було побудовано корабельну верф (іл. 29).

Людям, які працювали на ній треба було десь жити. Так з'явилося місто Миколаїв, яке стало важливим місцем, де будувались кораблі, та портом на Чорному морі. Це допомогло торгувати з іншими країнами. Першим громадянином міста став підприємець, військовий діяч і будівничий Михайло Фалєєв.

Губернатор – це головний керівник усіх міст та селищ у нашій області. Уяви, що наша область – це великий дитячий садок. Губернатор – це як директор нашого садочка. Він опікується тим, щоб усі справи в області йшли добре. Губернатор піклується про людей, які живуть в регіоні. Він дбає про те, щоб у них були дороги, лікарні, школи, магазини та усе необхідне для життя.

Мер – це людина, яка відповідає за місто, так само як вихователь відповідає за дітей у групі, а капітан – за команду на кораблі. Мер дбає про те, щоб у місті все працювало добре: щоб дороги були чистими, щоб у будинках було світло та вода, щоб у дітей були дитячі садки, школи, спортивні та творчі майданчики й лікарні. Мер також приймає рішення, які стосуються життя всіх людей у місті. Наприклад, мер може вирішити, скільки коштів витратити на парки, або коли будувати нову школу чи дитячий садок.

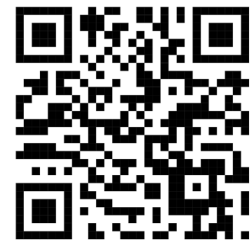
Земляки – люди, які живуть в одному місті, селі/селищі або країні, як одна велика сім'я. Всі ці люди мешкають поряд з нами, вони можуть бути різних національностей, представниками різних культур, але усі вони приносять користь не лише місту/селу/селищу де живуть, а й цілій державі – Україні. (Рекомендовано показати дітям мапу Миколаївщини та пояснити, що всі, хто мешкає на даній території – наші земляки).

Ознайомити здобувачів дошкільної освіти з відомими художниками Миколаївщини та їх роботами (Андрій Антонюк, Сергій Луньов, Володимир Бахтов, Олег Приходько, Костянтин Семенов, Леонід Яценко, Руфін Судковський тощо, Лебідь Ольга Вікторівна (ілюстрації до казок «Кіт у чоботях», «Огниво», «Летючий корабель», «Карлик Ніс»), Олександр Ріттіх «На Інгульському мості»). Розвивати інтерес вихованців до робіт художників інших національностей, на яких зображено місто Миколаїв та населений пункт, в якому проживають діти. Наприклад, німецький художник Макс Омаєр – картина «Церква в селі біля Миколаєва (Кульбакине)».

Розширювати обізнаність дітей про використання в живописних картинах, на листівках, сувенірах і декоративних прикрасах стилізованої символіки та визначних місць регіону.

Інформація. Вони прославили та прославляють Миколаївщину (інформація для дорослих).

Список не є остаточним та завершеним. На власний розсуд обирайте інформацію про тих особистостей, які близькі вам. Тоді розповіді про них, будуть цікаві та зрозумілі дітям.

Пояснюємо дитині, хто такий художник

- Художник займається образотворчим мистецтвом, це його професія.
- Художник – це людина, яка творить красу за допомогою кольорів, форм та ліній. Він використовує різні засоби для створення зображень: пензлі, олівці, фарби, мольберти та навіть комп'ютер.
- Уявіть дивовижну квітку, про яку тільки чули, але ніколи не бачили. Художник – може зобразити цю квітку так, що ви в його роботі побачите її немов наяву.
- Художник – як чарівник може намалювати казкових істот, замки, драконів та інші дивовижні речі, які існують лише в його уяві.
- Художник у своїх картинах може розповідати різні історії: про життя людей, їх емоції (радість, сум, страх, переживання тощо), про красу природи та дивовижний світ тварин, про казкових героїв й фантастичні події.
- Художники по-своєму зображують оточуюче. Їхні твори мистецтва дарують нам радість, змушують нас замислюватися, допомагають нам краще зрозуміти себе та світ навколо нас.

Звернути увагу дітей, якщо ви хочете стати художником, вам потрібно багато тренуватися. Потрібно вчитися бачити красу у всьому, що вас оточує, вчитися використовувати різні інструменти та матеріали, вчитися висловлювати свої думки та почуття за допомогою мистецтва.

Познайомимось з художниками, які за допомогою своїх картин розповідають про наше місто. А малюють вони місця, які їм дуже подобаються, щоб багато років поспіль люди, які будуть жити в Миколаєві змогли побачити як виглядало наше місто у різні роки (іл. 30–36).

Сергій Луньов «Миколаїв в акварелі»

30–31. mykoodb.org.ua

Біографія художника. (З поданого матеріалу доцільно брати лише факти, що доступні сприйняттю дошкільників).

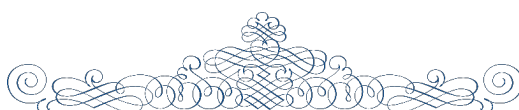
Леонід Яценко «Історичні споруди на картинах»

32–33. mykoodb.org.ua

Біографія художника. (З поданого матеріалу доцільно брати лише факти доступні дошкільникам).

Олександр Ріттіх «На Інгульському мості»

Олександр Федорович Ріттіх (1831 – 1914) – генерал, картограф, етнограф і статистик. Найбільш плідний вчений, який вивчав етнічний склад населення (іл. 34).

34. upload.wikimedia.org

Картина «Інгульський міст» художника Олександра Ріттіха була випадково виявлена у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею у 2021 році (іл. 35).

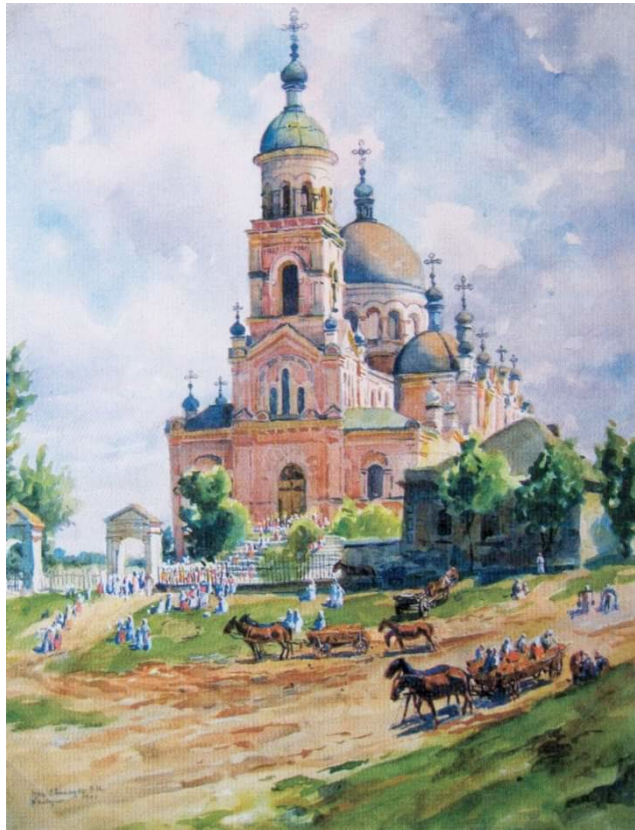
35. img.novosti-n.org

Макс Омаєр – Німецький художник Макс Омаєр зафіксував на полотні недільний день у Богоявленському і звісно колишній храм Святого Духа.

Картина «Церква в селі у Миколаєва» датована серпнем 1941 року була підірвана у 1944 році.

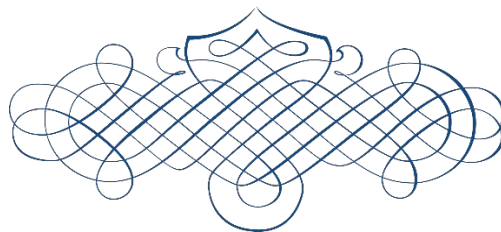
Історія Богоявленської Свято-Духівської церкви бере свій початок у 1886 році. Була розташована на місці сучасної Торгової вулиці в Корабельному районі міста Миколаєва, пізніше ця територія стала належати школі № 47.

36. korabelov.info

Фотодобірка «Видатні люди Миколаївщини»

РОЗДІЛ 4. ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ МИКОЛАЄВА

Ознайомити вихованців з основними архітектурними, історичними, географічними та природними пам'ятками Миколаївщини.

Історичними родзинками Миколаєва є: яхт-клуб, обсерваторія, башта Шухова, катакомби тощо.

Археологічні пам'ятки – Ольвія, Скіфський курган, Свято-Михайлівський Пелагеївський монастир, городище «Дикий сад» – музей просто неба тощо.

Музеї, в яких зберігається історія нашого регіону: суднобудівництва, Старофлотські казарми, Верещагіна, Краєзнавчий тощо.

Будови, які несуть в собі історію: будинок адміралтейства, кафе «Садко» тощо. Житлові будинки, що належать до пам'яток архітектури, пам'ятники Тарасу Шевченку, Михайлу Фалєєву, воїнам-танкістам – визволителям Миколаєва під час другої світової війни, Василю Сухомлинському, визволителям Миколаївщини, жертвам голодомору, Степану Макарову тощо.

Історично відомі храми міста: Костел Святого Йосипа, Собор Народження Богородиці, Лютеранська кірха Христа Спасителя, Церква Святого Пантелеймона, собор Касперської ікони Божої матері тощо.

Ознайомити вихованців з історичними спорудами, музеями, відомими містами, фонтанами населеного пункту, в якому вони мешкають.

Історичні споруди Миколаєва

Фотодобірка «Історичні родзинки Миколаєва»

Вежа Шухова – водонапірна вежа, що створена за проєктом інженера Володимира Шухова, вперше у світі встановлена та використана в системі міського водопостачання у Миколаєві (іл. 37). До цього місто для водопроводу використовувало підземні води. Це єдина у світі водопровідна вежа побудована без болтів та шурупів за допомогою

37. [wikipedia.org](https://en.wikipedia.org/wiki/Shukhov_Tower)

заклепок. Вежа побудована 1907 року та працювала до 1944 року, коли була підірвана німецькими військами, що відступали. Після визволення Миколаєва вежа була успішно відновлена. Використовувалася до середини 1958 року, поки не ввели в дію Інгулецький водогін. Нині вежа має статус пам'ятки історії та культури місцевого значення.

38. [wikipedia.org](https://en.wikipedia.org/wiki/Shukhov_Tower)

Миколаївська вежа має двійника у місті Черкаси (іл. 38), але Черкаська водопровідна вежа зібрана у 1914 році за допомогою болтів тим же самим інженером Шуховим.

Андрій Шинкаренко
створив міні копію Шуховської
вежі й тепер вона прикрашає
простори Нью-Йорка
(іл. 39– 40).

39–40. facebook.com

41. upload.wikimedia.org

Миколаївська обсерваторія
(іл. 41) – одна з найстаріших
обсерваторій Східної Європи,
заснована в 1821 році як
морська. Споруду було
побудовано на найвищій точці
у місті Миколаєві.
Обсерваторія збирала дані про
погоду, що чекала на
морехідців найближчим часом,
для того, щоб вони знали, коли
виходити судам у море. Також
в обсерваторії проходили
навчання морських офіцерів як
за допомогою зірок орієнтуватися у морі.

У 1986 році спеціалістами обсерваторії було відкрито невідому зірку, яку назвали на честь нашого міста – Миколаїв.

Зараз Миколаївській обсерваторії понад 200 років. Не дивлячись на свій вік, вона продовжує працювати та приймати на своїй території туристів з екскурсіями.

Миколаївська обсерваторія була включена до попереднього списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО від України та на честь цієї події видано пам'ятну монету (іл. 42–43).

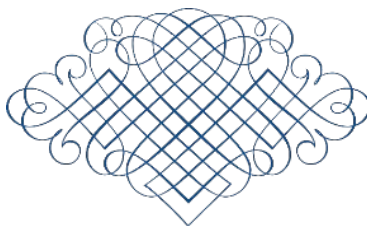

42-43. *monetnik.net*

Як пояснити дітям, що таке обсерваторія.

- Обсерваторія – це дивовижне місце, де люди вивчають зірки, планети та інші космічні об'єкти. Це великий будинок з величезною трубою, яку називають телескопом. Телескоп дозволяє людям бачити дуже далекі та темні космічні об'єкти, які неможливо побачити неозброєним оком.
- Через телескоп в обсерваторії можна побачити багато цікавих речей. Наприклад, можна побачити кратери та моря на Місяці з дуже близької відстані, кільця Сатурна, галактики, які містять мільярди зірок.
- В обсерваторії працюють астрономи – це люди, які вивчають космос. Вони використовують телескопи, щоб досліджувати зірки, планети, галактики та інші космічні об'єкти. Астрономи також шукають нові планети, які можуть бути схожими на Землю.

Миколаївський яхт-клуб

44. facebook.com

Яхт-клуб відкритий в Миколаєві у 1889 році; найстаріший яхт-клуб в Україні (іл. 44).

Розповідь про Миколаївський яхт-клуб: про що мріють вітрила!

Уявіть собі місце, де живуть вітрила! Це не просто білі полотна, а справжні мрії, які прагнуть підкорювати вітер та воду. Саме таке місце – Миколаївський яхт-клуб!

45. opera-world.net

Дуже давно, три друга: Микола Аркас, відомий письменник, композитор та історик (іл. 45); капітан Євген Голіков та вчений Володимир Рюмін вирішили створити яхт-клуб – будинок для вітрильників та їхніх капітанів. Спочатку вони збиралися у молдаванському будинку на березі річки Інгул, де придумали правила для відвідувачів яхт-клубу та обирали його ватажків. А вже у 1889 році яхт-клуб отримав свій власний будинок, який і досі можна побачити на набережній. З часом яхт-клуб ставав все

кращим та кращим. У ньому з'являлися нові вітрильні та гребні човни, а його учасники брали участь у змаганнях та подорожах. Навіть під час війни вітрила не здавалися! Після перемоги над ворогами яхт-клуб відновлювався, і знову наповнювався життям та мріями про вітер та море.

Сучасний яхт-клуб – це місце, де збираються любителі вітрильного спорту з усіх куточків Чорного моря. Тут проводять регати – справжні змагання вітрильників, де кожен хоче бути найшвидшим та найспритнішим.

Щороку навесні влаштовують яхтовий ярмарок, де можна побачити вітрила всіх кольорів та розмірів, а також познайомитися з цікавими людьми, які живуть морем та вітром.

Чи хотіли б ви побачити Миколаївський яхт-клуб та відчутти його вітрильну атмосферу? А може хтось із вас в ньому вже був? Розкажи, з ким ти був у яхт-клубі та що там робив?

Вітрила (іл. 46)

Ввечері на берег
Вернуться вітрила
І складуть, як чайки,
Обважнілі крила.
Запитають строго
Їх старі причали:
– Ну розповідайте,
Де це ви гуляли?
– Вчили нас літати
Чайки стоголосі
Там, де Чорне море
З небом обнялося.

Анатолій Качан

46. згенеровано у Gemini

Можна запропонувати дітям відтворити свої спогади про відвідування яхт-клубу у різноманітних образотворчих техніках. Наприклад: намалювати вітрильники, які ковзають по водах Південного Бугу.

Турецький фонтан – (інші назви – Турецьке джерело, Султанське джерело, Султанський фонтан) – гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення і штучне джерело води в Україні (іл. 47). Розташований в місті Миколаїв у яхт-клубі. Фонтан споруджений за часів заснування міста (приблизно 1789–1790 рік) у Спаському урочищі.

Легенда про Турецький фонтан: джерело життя і процвітання

У самому серці Миколаєва, де величні кораблі ковзають водною гладдю, а чайки співають пісні вітру, стоїть дивовижний фонтан, відомий як «Турецький». Це не просто фонтан, а справжня скарбниця легенд та казок, адже з ним пов'язана таємнича історія, що сягає у віки.

Кажуть, що колись на цьому місці вирувало жваве життя. Тут шуміли ярмарки, купці з усіх куточків світу торгували своїми товарами, а майстри демонстрували свої ремесла. І ось одного разу, під час чергового ярмарку, до міста прибув мандрівник зі Сходу. Він був мудрецем, володарем таємних знань. Побачивши це мальовниче місце, мандрівник зупинився і сказав: «Тут б'ється джерело життя і процвітання. Збережіть його, і воно наповнить ваше місто щастям і добробутом».

47. upload.wikimedia.org

Після цих слів мандрівник зник так само раптово, як і з'явився. Люди ж, вражені його словами, вирішили збудувати на цьому місці фонтан, щоб назавжди зберегти джерело, про яке говорив мудрець. Фонтан назвали «Турецьким», адже саме з Туреччини привезли білий мармур, з якого він був виготовлений. З того

часу фонтан став не просто окрасою міста, а справжнім символом його процвітання. Кажуть, що поки вода з фонтану ллється чистою та прозорою, на верфях Миколаєва будуватимуться величні кораблі, місто буде жити та розквітати.

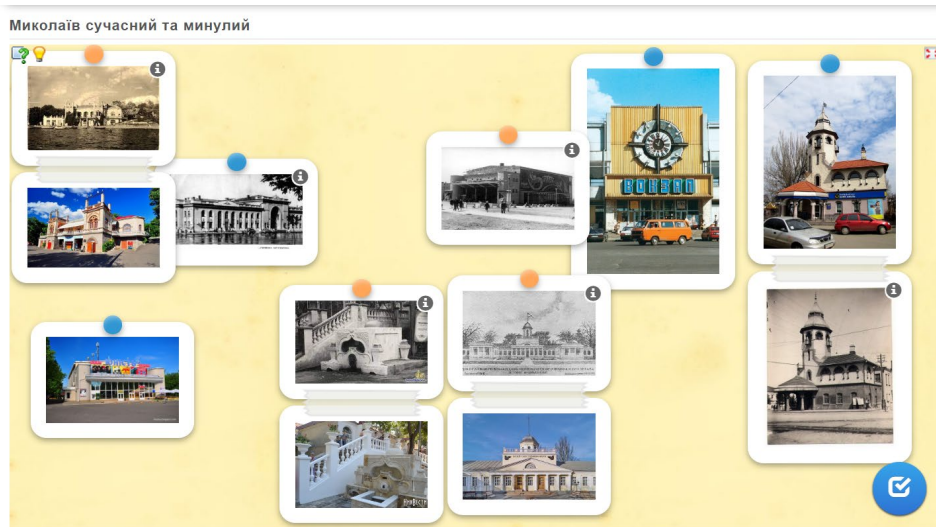
Легенда про Турецький фонтан навчає нас:

- цінувати дари природи, адже вода – це джерело життя;
- зберігати історію, адже це пам'ять про наше минуле;
- вірити в дива, адже іноді найпростіші речі можуть мати магічну силу.

Тож приходьте до Турецького фонтану, пийте його чисту воду і загадуйте бажання!

Хто знає, можливо, саме ваше бажання допоможе Миколаєву процвітати й надалі!

Онлайн-гра «Миколаїв сучасний та минулий» (іл. 48)

48. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

Мета: серед поданих зображень впізнати об'єкти міста Миколаєва, спробувати їх назвати та поєднати з зображеннями минулого; виховувати у дітей почуття любові до свого рідного міста та бажання пишатися ним.

Старий дуб – символ Миколаєва (іл. 49)

Загадки про дуб

49. cdn4.suspilne.media

Плечистий, коренастий
Та міцний, як зуб,
Виріс у дворі наш ... (дуб)

Чималеньким виростає,
Міць з роками набирає.
Може жити сотні літ,
Має величезний рід.
(Дуб)

З жолудя він проростає,
В кроні сил чимало має.
Кабани плоди смакують,
Люди міць його цінують. (Дуб)

Живе один батько і тисяча синів,
Всім шапки справляє, а собі не має. (Дуб)

Казка про родину дубів

А ви чули, що Миколаїв тримається на родині дубів? Якщо ні, то послухайте цю казку.

У мальовничому місті Миколаєві, де річка Інгул поєднується з Південним Бугом, де неподалік розташовано Чорне море, жила дружня родина дубів. Найстаршою була Матуся-дубиця, справжня велетенська жінка-дерево, чий вік сягав близько 300 років. У народі кажуть, що Матуся-дубиця старша за наше місто, вона бачила як будували перші будинки, яхт-клуб та обсерваторію. Її могутні гілки, мов руки, тягнулися до неба, а стовбур був таким товстим, що його могли обійняти декілька людей. Неподалік Матусі-дубиці розташовувався Дуб-тато, другий за віком, був трохи молодший – йому було близько 200 років. Він виріс не таким високим, як Матуся-дубиця, але все ж таки був величним деревом з товстим стовбуром та розлогими гілками. Третім членом родини був Молодший дуб, якому виповнилося 155 років. Він був ще зовсім юним, але прагнув вирости таким же сильним та мудрим як його родичі.

Дуби жили дружно, не заважали один одному міцніти. Вони давали затишок птахам, які вили гнізда на їхніх гілках, і тваринам, які ховалися під їхнім листям та біля стовбурів; годували тварин своїми плодами – жолудями. Матуся-дубиця була наймудрішою з усіх. Вона пам'ятала багато історій про Миколаїв, про те, як він з'явився, як розвивався, як переживав війни та події мирного життя. Дуб-тато був найсильнішим. Він завжди був готовий захистити свою родину від небезпеки. Молодший дуб був найвеселішим. Він любив гратися з пташенятами та звірятами, розповідати їм казки та співати пісні.

Разом дуби-родичі робили Миколаїв кращим містом. Вони дарували людям красу, тінь у літні спекотні дні, затишок. Люди любили дуби й берегли їх, бо це частинка історії міста, його жива душа. І досі дуби-родичі стоять у Миколаєві, нагадуючи людям про силу природи, про важливість сім'ї та про те, що потрібно берегти те, що нам дарує життя.

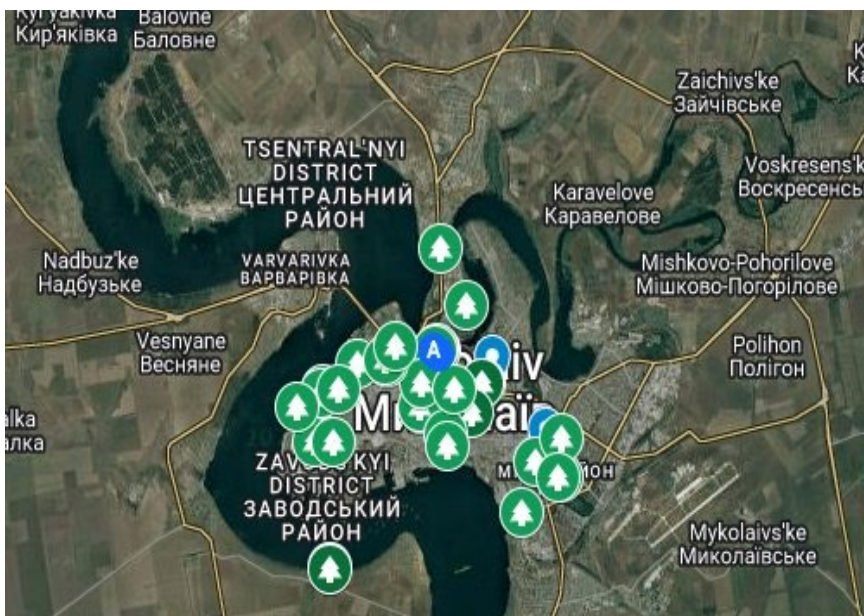
А ви знайомі з сім'єю дубів-родичів? Якщо ні, то ми обов'язково познайомимося.

Дітям можна запропонувати зробити колективну аплікацію за темою «Родина Миколаївських дубів», під час якої вони будуть прикрашати могутні гілки зеленими дубовими листочками.

Пропонується розглянути разом з дітьми карту дубів Миколаєва (іл. 50). Якщо одне з дерев росте неподалік закладу освіти можна здійснити екскурсію до нього та зблизька познайомитись з могутнім велетнем, на якому тримається місто. Додаткова інформація про родину миколаївських дубів.

50. зняток з [google.com/maps](https://www.google.com/maps)

Для закріплення матеріалу розділу дітям можна запропонувати:

- дидактичну гру «Вгадай пам'ятку»: дітям показують картинки або фотографії пам'яток Миколаєва, і вони мають сказати їх назви; коли пам'ятки архітектури швидко вгадуються, можна дітям показувати лише частину зображення;
- дидактичну вправу «Склади пазл»: дітям дають розрізні картинки пам'яток, які необхідно скласти;
- віртуальну екскурсію «Пам'ятки міста»: дорослий обирає маршрут до декількох пам'яток й знайомить дітей із ними.

Найкращий зоопарк України та Європи

Миколаївський зоопарк один із найкращих і знаних зоопарків в Європі, розташований в Інгульському районі міста (іл. 51). Це один з найстаріших зоопарків України. Його історія починається від 26 квітня 1901 року, коли міський голова Микола Леонтович заснував власну приватну колекцію тварин.

Історія про Миколаївський зоопарк

Уявіть собі місце, де можна побачити дивовижних тварин з усіх куточків світу! Це Миколаївський зоопарк, один із найкращих зоопарків Європи!

Зоопарк – це величезний парк, де живуть не лише звичні нам кошенята та цуценята, але й справжні велетні, такі як слони, жирафи, бегемоти. Тут можна зустріти хижих красенів, таких як леви та тигри, а також пухнастих ведмедів, які люблять купатися у басейнах.

Історія зоопарку розпочалася дуже давно. Понад сто років тому міським головою був Микола Леонтович, який дуже любив природу й хотів, щоб усі люди могли побачити красу та велич тваринного світу.

Зараз у зоопарку живе понад 5500 тварин! Це справжня колекція з 500 різних видів. Деякі з них дуже рідкісні та занесені до Червоної книги, адже їх залишилося дуже мало на Землі.

У зоопарку про тварин піклуються з любов'ю. Їм створюють затишні вольєри, що подібні до їхніх природних умов проживання, годують смачною їжею та лікують, якщо захворіють.

Відвідування зоопарку – це не просто розвага, а можливість дізнатися багато нового про життя та звички тварин, відчути себе частиною природи та зрозуміти, як важливо її оберігати.

Тож, якщо ви хочете поринути у світ дикої природи, обов'язково завітайте до Миколаївського зоопарку!

51. *cdn4.suspilne.media*

Ось кілька цікавих фактів про зоопарк:

- є музей, де можна дізнатися про історію зоопарку та його мешканців.
- регулярно проводяться цікаві екскурсії та лекції.
- на території є декілька кафе, де можна перекусити та відпочити.
- обладнані спеціальні майданчики для рухливих ігор.

Не забудьте взяти з собою фотоапарат, щоб зафіксувати найяскравіші моменти вашої подорожі до зоопарку!

Миколаївський зоопарк 1961 року (іл. 52)

за допомогою цього відео ви можете зануритись в історію та побачити не лише звірів, які мешкали у зоопарку багато років тому, а й відвідувачів зоопарку.

52. зняток з каналу YouTube

До ювілею зоопарку Національним банком України випущена ювілейна монета вартістю 2 гривні «100 років Миколаївському зоопарку» (іл. 53-54). Укрпошта надрукувала ювілейні конверти з маркою.

53-54. monetnik.net

30 червня 2023 року, в річницю звільнення острова Зміїний від російських загарбників, у Миколаївському зоопарку відбулось офіційне введення в обіг другого поштового випуску серії «Слава силам оборони і безпеки України», присвяченого діяльності Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Символ ГУР – сова, саме тому цей птах брав участь у погашенні нової поштової продукції.

55. nikpravda.com.ua

Люблю гуляти нашим зоопарком (іл. 55)

Сьогодні вихідний і сонце сяє
Не хочеться удома нам сидіти
Збираємось разом з товаришами
Піти по зоопарку походити.

Наш зоопарк найкращій у країні –
Багато звірів диких та тварин
домашніх,
Птахів яскравих, рибок екзотичних.
Побачити всіх будем дуже раді.

У зоопарку можна покататись
На поні та конячці, паровозуку.
На гойдалках із друзями гойдатися
Поласувати із вершків морозивом.

Люблю у зоопарку я дивитись,
Як сурикати з норок визирають,
Як слон здійсмає вгору хобот,
Як мавпочки ліанами стрибають.

Люблю спостерігати за ведмедями
Які в басейни зі скали пірнають.
Як лев на сонці засмагає
Та як жирафа сіно споживає.

Про зоопарк я можу ще казати,
Бо він найкращій в нашій Україні.
Приходьте, друзі, й самі подивіться
На всіх тваринок свійських й
екзотичних.

Наталія Літвінова

Добірка загадок до теми «Зоопарк»

Здоровенний я на зріст,
Дуже довгий в мене ніс,
Весь я сірий, вайлуватий,
І не вмію я стрибати.
(Слон)

Непроста у нього роль —
Між тварин він, як король:
Грива жовто-золота,
Має довгого хвоста.
Хоч і схожий він на кицю,
Кожен звір його боїться.
Хто сховався між дерев?
Це, звичайно, грізний...
(Лев)

Він такий смугастий,
Він такий ікластий,

Очі гарні, пишні вії.
Має дуже довгу шию.
Добре це, бо зручно їсти
З дерев зелене листя.
(Жирафа)

Буркотливий, вайлуватий,
Ходить лісом дід
кудлатий.
Одягнувся в кожушину,
Мед шукає й ожину,
Літом любить полювати,
А узимку – в лігві спати.
Як зачує він весну –
Прокидається від сну.
(Ведмідь)

Ходить хмуро між
дубами,
Хижо клацає зубами,

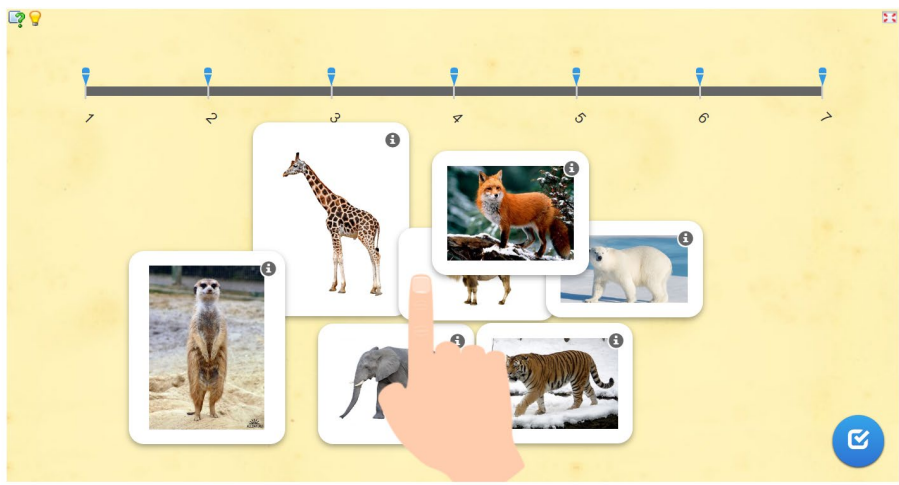
Найстрашніший у тайзі,
Перед ним тремтять усі,
Як роззявить пащу: грр!
Називають звіра ...
(Тигр)

Весь, як є, –
Жорстока лють,
Очі в нього так і ллють.
Зачаївся ось, примовк.
Грізний звір цей, звісно,
(Вовк)

Ходить диво по рівнині,
Дві гори несе на спині.
(Верблюд)

Він ікластий і сердитий,
Дуже любить землю рити.
Жолуді весь час шукає
Й малюків смугастих має.
(Кабан)

Онлайн-гра «Мешканці Миколаївського зоопарку» (іл. 56)

56. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

Мета: розвивати в дітей вміння, засновуючись на власному досвіді, порівнювати уявних тварин за зростом і розміщати їх від найвищої до найнижчої; виконуючи завдання доречно згадати з дітьми назви тварин та те, що вони належать до групи «дикі тварини».

Онлайн-гра «Хто, де мешкає?» (іл. 57)

57. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

Мета: Закріпити з дітьми назви звірів, що мешкають у Миколаївському зоопарку та методом проб поєднати з континентами, на яких вони мешкають. Виховувати цікавість до об'єктів рідного міста.

Під час ознайомлення з Миколаївським зоопарком доцільно розглянути його інтерактивну мапу (іл. 58), роздивитися тварин, маршрути тощо.

58. *zoo.nikolaev.ua*

«Мауглі та Багіра» – скульптурна група з міді, що розташована на площі імені М. П. Леонтовича в Миколаєві. Є символом Миколаївського зоопарку та однією з візитівок міста. Скульптура є центральною фігурою площі. На гранітному постаменті зображено у стрімкому русі персонажів книги Редьярда Кіплінга «Книга джунглів» – Мауглі та його вірну захисницю Багіру, їх погляд спрямований одне на одного. Пам’ятник послугує нагадуванням того, що взаєморозуміння можна досягти навіть у суворих умовах джунглів.

59. zoo.nikolaev.ua

Фотодобірка. Миколаївський зоопарк. (іл. 59)

Дитяче містечко «Казка» в Миколаєві: казка, яка стає реальністю!

Розташоване дитяче містечко «Казка» в самому серці Миколаєва та вже понад 40 років дарує радість й незабутні враження маленьким жителям і гостям міста (іл. 60). Це не просто парк розваг, а справжня казка, втілена в життя, де кожен може знайти розваги на свій смак.

Чим же «Казка» така особлива? «Казка» не має аналогів в Україні. Це єдиний культурно-ігровий комплекс, що поєднує в собі атракціони, концертні майданчики, спортивні зони та безліч інших цікавинок. Тут кожен знайде заняття до душі. Для найменших відвідувачів обладнані безпечні ігрові майданчики, а для дітей старшого віку та дорослих представлений широкий спектр атракціонів.

60. upload.wikimedia.org

«Казка» – це не лише місце для пасивного відпочинку. Тут регулярно проводяться концерти, спортивні змагання, ігри та інші розважальні заходи, які не дадуть занудьгувати нікому. У «Казці» панує неповторна атмосфера радості та свята. Тут все створено для того, щоб кожен відвідувач отримав заряд позитивних емоцій та незабутніх вражень.

Відео. Дитяче містечко «Казка»

Цікаві факти:

- Карусель «У Лукомор'я» в містечко виготовили суднобудівники Чорноморського заводу.
- Корабель в середині містечка від початку звався Буян і був точною копією першого фрегату, який спустили на воду в Миколаєві.

Під час ознайомлення з дитячим містечком доцільно провести проєктну діяльність на тему «Якби я був архітектором» та запропонувати дітям додати нові об'єкти до дитячого містечка; організувати фотовиставку «Я у містечку «Казка» тощо.

Музеї Миколаєва

Інформація. Музеї Миколаївщини (дорослим).

Історичні музеї:

- Миколаївський обласний краєзнавчий музей;
- Музей суднобудування і флоту;
- Військово-історичний музей ім. О. В. Суворова м. Очаків;
- Первомайський краєзнавчий музей.

Художні музеї:

- Миколаївський обласний художній музей ім.В.В.Верещагіна
- Вознесенський муніципальний художній музей ім. Є. А. Кібрика
- Очаківський музей мариністичного живопису ім. Р. Г. Судковського

Музей суднобудування і флоту – є візитівкою міста Миколаєва, і це єдиний в державі музей суднобудування (іл. 61).

Музей суднобудування і флоту: подорож у світ кораблів!

Уявляєте, ви можете подорожувати крізь час і побачити, як будувалися кораблі протягом століть? Це можливо в Миколаєві, в Музеї суднобудування і флоту! Цей музей розташований у будівлі, яка колись була канцелярією головного командира Чорноморського флоту. Тут жили та працювали відомі адмірали, які робили свій внесок у розвиток флоту. Сьогодні музей – це візитна картка Миколаєва, адже він єдиний в Україні, який розповідає про історію суднобудування.

61. museum.mk.ua

У 12 залах музею ви зможете:

- Дізнатися, як будували кораблі в стародавні часи.
- Побачити, як створювався Чорноморський флот.
- Прослідкувати розвиток суднобудівних підприємств Миколаєва.
- Ознайомитися з історією кораблів, побудованих у нашому місті.

У музеї ви знайдете:

- Близько 100 моделей кораблів!
- Діораму «Будівництво кораблів у Миколаївському адміралтействі».
- Модель легендарної яхти «Ікар», яка першою із радянських яхт здійснила навколосвітнє плавання (іл. 62).

62. mykolaiv-future.com.ua

Музей суднобудування і флоту – це:

- Чудове місце для всієї родини.
- Можливість дізнатися багато нового про історію кораблебудування.
- Справжня гордість Миколаєва!

Приходьте до музею, досліджуйте світ кораблів і відкривайте для себе цікаві факти про минуле!

Відео. Музей суднобудування та флоту

Конструктивна діяльність «Будуємо корабель»

Мета: Розвиток творчих здібностей, координації рухів, співпраці.

Хід гри: Діти об'єднуються у команди та отримують завдання побудувати корабель з підручних матеріалів (папір, картон, коробки тощо).

Додаткові завдання: Діти можуть прикрасити свій корабель, придумати йому назву та прапор, або скласти історію про нього.

Під час ознайомлення з музеєм дітям можна запропонувати пограти в сюжетно-рольову гру «Матроси», «Подорож до музею суднобудування та флоту».

Старофлотські казарми: будинок з багатою історією

63. dynamic-media-cdn.tripadvisor.com

Уявіть собі величезну будівлю, де колись жили матроси, готові вирушити в далекі морські подорожі.

Це Старофлотські казарми, частина Миколаївського адміралтейства, що пишається багатою історією (іл. 63).

Колись ці казарми були домом для цілих флотських екіпажів. Тут вони жили, тренувалися, готувалися до

нових подвигів. Згодом частина казарм стала домом для Олександрівської чоловічої гімназії, де юнаки здобували знання та готувалися до дорослого життя.

Після Другої світової війни казарми знову стали військовим домом. Тут жили екіпажі кораблів, що будувалися або ремонтувалися на миколаївських верфях. Сьогодні ж у цій величній будівлі знаходиться Миколаївський краєзнавчий музей – справжня скарбниця історії та культури (іл. 64). Тут можна побачити безліч цікавих експонатів, що розповідають про життя людей Південного Прибужжя та про славне місто Миколаїв.

Приходьте до Старофлотських казарм, і ви:

- дізнаєтеся про життя матросів та гімназистів у минулі часи;
- побачите, як будувалися кораблі на Миколаївських верфях;
- відкриєте для себе цікаві факти про історію та культуру Південного Прибужжя;
- проведете час цікаво та пізнавально!

Старофлотські казарми – це місце, де оживає історія!

64. cdn4.suspilne.media

Під час ознайомлення з темою доцільно організувати віртуальну екскурсію до музею, ознайомити дітей з експонатами за допомогою презентації світлин чи відеоролика. За можливістю можна зробити тематичну екскурсію до музею.

Рекомендовано створити власний мінімузей у групі або відвідати музей українського побуту в закладі дошкільної освіти; роздивитися експонати осередку українського побуду у групі та помріяти, які експонати могли б бути експонатами краєзнавчого музею.

Відео. Краєзнавчий музей у Старофлотських казармах

Онлайн-гра «З якого музею експонат» (іл. 65)

65. зняток з власного акаунту learningapps.org

Мета: за допомогою цієї гри можна закріпити знання дітей про два миколаївських музеї: Миколаївський обласний краєзнавчий музей та Музей суднобудування і флоту. Вчити розрізняти їх експонати.

Миколаївський художній музей імені В. В. Верещагіна: світ, де оживають картини!

Уявіть собі місце, де живуть дивовижні історії, розказані не словами, а фарбами. Це місце – художній музей (іл. 66).

Тут на стінах висять картини, наче портали в інші світи. Кожна картина – це не просто малюнок, а справжня історія, яку намалював художник.

66. [facebook.com](https://www.facebook.com)

У художньому музеї можна побачити:

- **красиві пейзажі:** гори, ліси, поля, моря,

які ніби оживають перед вашими очима;

- **цікавих людей:** портрети королів, героїв, звичайних людей, які ніби дивляться на вас і розповідають свої історії;
- **чарівних тварин:** левів, тигрів, слонів, птахів, які ніби виходять з картини, щоб погратися з вами;
- **фантастичні світи:** замки, дракони, феї, які занурюють вас у світ казок і мрій.

67. upload.wikimedia.org

У художньому музеї можна:

- *розглядати картини*: шукати цікаві деталі, уявляти, що відбувається на них, придумувати власні історії;
- *слухати екскурсовода*: дізнаватися про художників, які намалювали картини, про те, як вони їх створювали, які техніки використовували;
- *брати участь у майстерках*: вчитися малювати, ліпити, робити аплікації, щоб самим створити маленькі шедеври;
- *просто гуляти*: насолоджуватися красою картин, відчувати атмосферу мистецтва, отримувати заряд натхнення.

Під час ознайомлення з музеєм імені В. В. Верещагіна рекомендуємо розглянути твори талановитого художника півдня України Руфіна Судковського художника-мариніста, який велику частину життя провів у рідному Очакові (іл. 67). На полотнах художника часто можна побачити море, лиман, безкрайній південноукраїнський степ та очаківські кручі, що близько для дітей та дорослих Миколаївщини.

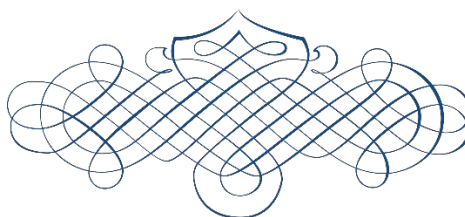
Під час розглядання картин доцільно використовувати прийоми технології ТРВЗ (технологію розв'язання винахідницьких завдань), педагогічний прийом «Підзорна труба» або «Бінокль».

Фото. Оцифровані картини Руфіна

Судковського

Відео. Руфін Судковський – живописний співець Чорного моря

РОЗДІЛ 5. ПАМ'ЯТНИКИ ТА ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ МИКОЛАЄВА

Привернути увагу дітей до незвичайних оригінальних пам'ятних знаків регіону (транспортних засобів, тварин, казкових героїв, географічних та історичних фактів або подій).

Ознайомити дітей з пам'ятниками міста: корабелям і флотоводцям, нареченій, Святому Миколаю, Віті й Шурі, матері та дитині, Єдина Європа, пожежникам, Миколі Леонтовичу, піонерам-героям, хрест на честь 200-річчя Різдва Христового, героям Небесної сотні, а також з пам'ятним знаком про заснування Миколаєва, скульптурою «Мауглі й Багіра».

Розкрити поняття «мурал» та провести огляд муралів міста: «Обніми себе» (О. Корбан), «Джерело Миколаєва» (Д. Слепуха), «Монохромний будинок», «Котоарт», «Янгол-охоронець, що пролітає над містом» (його намалювали художниці Євгенія й Олена Маркитан за ескізом 10-річної Єви Козиревич під час воєнних подій) тощо.

Розповісти про сучасні пам'ятки архітектури Миколаївської області, міст та селищ, в яких проживають діти, наприклад про артоб'єкти: «Ми», «Кохай, мрій, прагни», «Я люблю MYKOLAIV» тощо.

Виховувати в дітей інтерес до театрів обласного міста – «Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії», «Миколаївський академічний художній драматичний театр», «Миколаївський академічний обласний театр ляльок» тощо, а також Миколаївської філармонії. Створювати умови для реалізації вражень від отриманої інформації під час: ігор-драматизацій, розповідей з власного досвіду, фантазування про те, як було і як буде, створення моделей, малюнків, колажів, лепбуків тощо.

Поглибити уявлення про людей різних національностей, які живуть нині в регіоні; про власну належність до певної національності та громадянства. Підвести до розуміння, що між нами є багато спільного, але є й ті відмінності, які роблять кожного з нас цікавими один одному; незалежно від національності кожен з нас робить свій вклад у розвиток рідного міста та Миколаївського регіону, всі ми є громадянами однієї країни – України.

Пам'ятник корабелям і флотоводцям

Колись давно, у місті Миколаєві з'явився величний пам'ятник, який називали «Кулею» (іл. 68). Це сталося 15 вересня 1989 року, коли місто святкувало свій 200-й день народження!

Уявіть собі, на невисокому пагорбі виріс незвичайний курган, а на ньому сяяв величезний бронзовий глобус! Його оточують одинадцять героїв – це флотоводці та суднобудівники, які прославили Миколаїв.

68. власне фото

Ці мужні чоловіки, заввишки з триповерховий будинок, тримають в руках креслення кораблів, молотки та інші знаряддя своєї праці. Вони ніби розповідають про славу історію суднобудівництва в місті.

Напис на п'єдесталі пам'ятника гласить: «Корабелям і флотоводцям в ознаменування двохсотрічної праці Миколаївських суднобудівників: 1789–1989 рр.».

Для того, щоб цей монумент прикрашав наше місто працювало декілько скульпторів: Борис Лисенко та Володимир Чепелик, а також архітектори Микола Кислий та Віктор Скульський.

З того часу «Куля» стала улюбленим місцем для прогулянок і фотографій. До нього приходять не лише жителі Миколаєва, а й гості з інших міст. Зустрічаються друзі, щоб пройти нашою головною вулицею.

Пам'ятник Святому Миколаю

69. upload.wikimedia.org

У самому серці Миколаєва, у затишному Каштановому сквері, стоїть величний пам'ятник Святому Миколаю Чудотворцю (іл. 69). Це не просто пам'ятник, це символ добра, віри та любові, адже Святий Миколай – покровитель міста, який завжди піклується про його жителів.

Високий, з доброю усмішкою та сяйвом в очах, Святий Миколай тримає в лівій руці Євангеліє, а правою – благословляє всіх, хто приходить до нього. Діти знають, що Святий Миколай дарує подарунки на Різдво, тому вони з радістю біжать до нього, щоб поділитися своїми мріями та побажаннями. Дорослі ж просять у Святого Миколая допомоги та підтримки у складних ситуаціях, адже вірять, що він ніколи не залишить їх у біді.

Пам'ятник Святому Миколаю – це улюблене місце жителів Миколаєва, адже він знаходиться у Каштановому сквері, де можна відпочити та помилуватися фонтанами.

А взимку, коли біля пам'ятника сяє новорічна ялинка, атмосфера стає ще більш казковою та чарівною.

Пам'ятайте, що Святий Миколай завжди поруч, і він ніколи не забуде про тих, хто вірить у нього та творить добро!

70. upload.wikimedia.org

Вогнеборець

Скульптура вогнеборця розташована біля центрального управління ДСНС в Миколаєві на честь сміливим рятувникам (іл. 70).

Вогнеборці – це сміливі люди, які рятують життя та майно від вогню. Їх робота дуже важлива, адже пожежа може статися в будь-який момент, і саме вогнеборці готові кинути на допомогу.

Ось декілька цікавих фактів про вогнеборців:

- вогнеборці мають спеціальний одяг та обладнання;
- їх костюм виготовлений з вогнестійкого матеріалу, щоб захистити їх від вогню та жару;
- у них також є шолом, який захищає голову, та кисневий балон, що допомагає їм дихати у задимлених приміщеннях.
-

Меморіал Небесній сотні

У Миколаєві є пам'ятник, що присвячений героям, які загинули під час Євромайдану (іл. 71). Цих людей називають Небесною Сотнею, тому що вони віддали свої життя за свободу та кращу Україну. Пам'ятник являє собою два великі крила, які сягають до неба. На одному з крил зображений Архангел Михаїл, який захищає Україну, а на іншому – символ Воскресіння, який означає, що герої Небесної Сотні назавжди житимуть у наших серцях.

71. novosti-n.org

Цей пам'ятник – місце, де ми можемо згадати про тих, хто віддав своє життя за нашу свободу. Це також місце, де ми можемо навчитися бути сміливими та відстоювати те, у що віримо.

Під час ознайомлення з пам'ятками Миколаєва можна пограти в ***рухливу гру «Жива фігура»***

Мета: закріпити вміння дітей спілкуватися без слів за допомогою жестів; вміння довіряти один одному.

Хід гри: Серед групи дітей обирають ведучого за допомогою лічилки чи за бажанням. Ведучий промовляє слова:

*Ліплю глину, ліплю.
Нову фігуру творю.
Вийди фігура гарна*

*Та незвичайна.
Глина утвори фігуру...
(миру, дружби, сім'ї тощо)*

Коли ведучий закінчує промовляти слова, діти утворюють фігуру, яку назвав ведучий, не спілкуючись між собою.

Мурали Миколаєва

Уявіть собі велетенський малюнок на стіні!

Але мурал – це не просто малюнок, а справжній витвір мистецтва, який прикрашає стіни будинків, парканів та інших будівель, тому по іншому його можна назвати «стінопис»

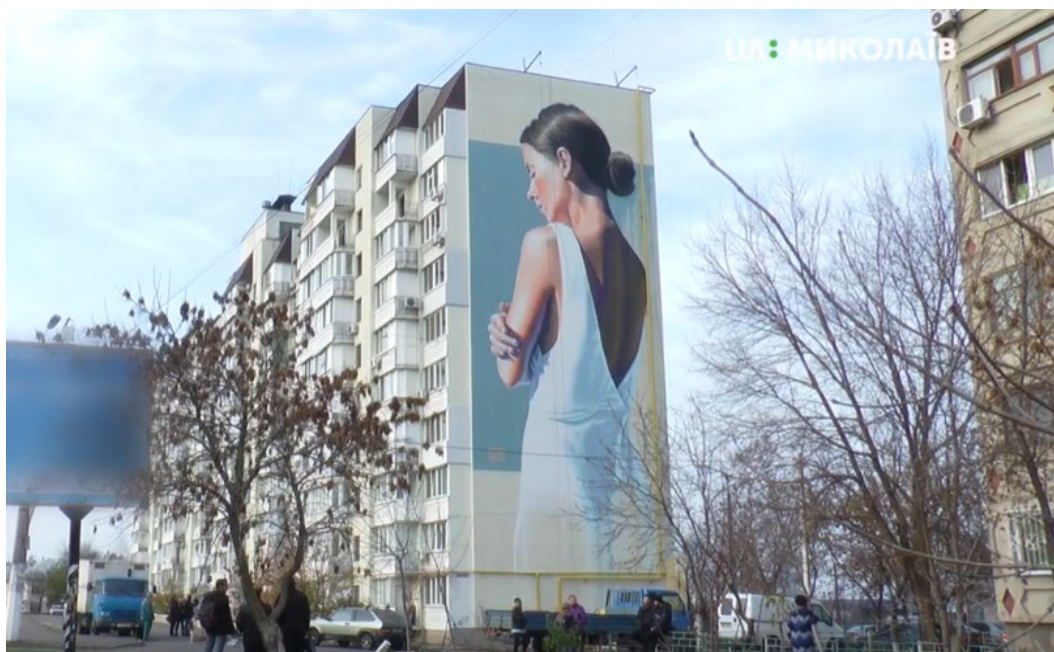
Мурал – це не просто красива картинка. Це може бути ціла історія, розказана за допомогою фарб. Художники можуть зобразити на муралі улюблених персонажів казок, тварин, природу або ж важливі для міста події.

Створення муралів – це немов чари! Художники використовують спеціальні фарби, які стійкі до дощу та сонця, тому мурали можуть радувати людей багато років.

Мурали роблять міста яскравими та цікавими. Вони прикрашають сірі стіни, роблять вулиці більш затишними та приємними для прогулянок.

Наступного разу, коли ви будете прогулюватися вулицею, зверніть увагу на мурали. Можливо, ви побачите в них щось нове та цікаве!

Перший мурал, що з'явився у Миколаєві – «Обійми себе» (іл. 72)

72. nikvesti.com

31–метрове творіння київського художника Олександра Корбана, що має назву «Обійми себе», має глибокий сенс та емоційний заряд. На муралі зображена жінка, яка ніжно обіймає себе. Це символізує самоповагу, турботу про себе та підтримку у складні часи. Автор прагнув донести до людей просту, але важливу

думку: кожен з нас має берегти себе, цінувати себе та не дозволяти нікому ображати.

«Обійми себе» – це не просто красивий малюнок. Це витвір мистецтва, який дарує тепло, підтримку та надію.

73. *rubryka.com*

Мурал «Джерело Миколаєва»: спільне творіння, що уособлює життя міста

Цей витвір мистецтва (іл. 73), створений місцевими активістами за участю художника-аерографа Дмитра Слепухи, має не лише естетичну цінність, а й глибокий символічний сенс. На муралі зображені мальовничі краєвиди Миколаєва, які майстерно відтворені на стіні. У центрі композиції розміщено величне джерело Миколаєва, яке символізує життя, енергію та стрімкий розвиток міста. Цікавою особливістю муралу є те, що під час його створення кожен житель Миколаєва мав можливість долучитися до процесу. Будь-хто міг зробити свій внесок, залишивши на стіні власний візерунок або напис. Це перетворило створення муралу на справжнє свято єднання та спільної творчості.

«Джерело Миколаєва» – це не просто красивий малюнок. Це символ єднання, любові до рідного міста та віри у його світле майбутнє.

«Котоарт»: пухнаста симфонія на стіні (іл. 74)

У Миколаєві є мурал, який неможливо не помітити! Цей барвистий витвір мистецтва, що прикрашає цілий фасад будівлі на вулиці Павла Скоропадського (Адмірала Макарова), одразу ж підкорив серця городян.

74. rubryka.com

Головними героями муралу є пухнасті улюбленці людства – коти. Вони ніжаться на сонечку, граються з клубком ниток, зиркають на світ лукавими очима та дарують глядачам заряд позитиву.

На жаль, автор муралу залишився невідомим. Але це не заважає людям насолоджуватися його твором. Кожен, хто проходить повз, не може не зупинитися, щоб помилуватися пухнастими героями та усміхнутися.

«Котоарт» – це не просто красивий малюнок. Це справжня симфонія кольорів та емоцій, яка дарує людям радість та гарний настрій.

Фото Мурали півдня України: Херсонська та Миколаївська області

Артоб'єкти Миколаєва

«I ♥ MYKOLAIV»: сяючий напис, який люблять всі!

75. svidok.info

У Миколаєві є одне дуже круте місце, де можна зробити фото на пам'ять! Це не просто звичайна лавочка, а справжній артоб'єкт у формі величезної літери «I», червоного сердечка та напису «MYKOLAIV» (іл. 75). Цей напис світиться вночі, тому його можна побачити

здалеку. Це робить його ідеальним місцем для селфі, адже світлини виходять просто неймовірними! Поряд з написом є затишний скверик з лавами, де можна відпочити та поспостерігати за людьми. А ще там є квітник у формі мапи Миколаєва!

Цей артоб'єкт з'явився у Миколаєві у 2018 році. Його створили, щоб зробити місто красивішим та цікавішим для туристів.

Під час ознайомлення з матеріалом доцільно запропонувати дітям створити власні артоб'єкти.

Артоб'єкт «МИ»

76. s.0512.com.ua

Уявіть собі, що ви гуляєте містом і раптом бачите напис «МИ» заввишки з триповерховий будинок (іл. 76). Це не просто напис, а справжня інсталяція, яка світиться різними кольорами.

Цей чудовий артоб'єкт створив дизайнер Роман Дорошенко, щоб показати, що Миколаїв – це місто, де живуть люди різних національностей та культур. Ми всі різні, але ми разом будемо наше місто! Напис «МИ» – це символ єднання та дружби. Він нагадує нам, що ми маємо бути відповідальними за наше місто та робити його кращим.

Артоб'єкт «Лавка-парасолька»

Уявіть собі лавку у формі дуги, а над нею – велика парасолька, схожа на бурштин! Це не просто лавка, а справжній артоб'єкт, який розміщено на вулиці Соборній (іл. 77). Тепер ви можете не лише посидіти та відпочити, але й зробити чудові фото на пам'ять під цією незвичайною парасолькою.

Артоб'єкт створили, щоб зробити наше місто ще красивішим та цікавішим. Тож наступного разу, коли будеш гуляти вулицею Соборною, не забудь завітати до цього крутого місця!

77. trkmart.tv

Фотодобірка. Артоб'єкти Миколаєва

РОЗДІЛ 6. ТЕАТРИ МИКОЛАЄВА

Уяви, що ти потрапляєш до чарівного світу, де оживають казки, де герої розмовляють та співають, а декорації переносять тебе у далекі країни. Ось таким і є театр!

Театр – це місце, де можна побачити вистави. Вистава – це як жива казка, яку показують актори на сцені. Актори – це люди, які виконують ролі. Вони одягають костюми, говорять різними голосами та роблять все, щоб ти повірив у те, що відбувається на сцені.

У театрі є багато цікавого. Ти можеш побачити, як на сцені міняються декорації, почути чудову музику, побачити танці та навіть посміятися чи поспівчувати героям спектаклю. А ще в театрі можна відчувати різні емоції: радість, сум, страх, захоплення. Ходити до театру – корисно. Театр розвиває уяву, допомагає краще розуміти людей та їхні почуття, вчить бути чутливим та уважним.

Правила поведінки в театрі

Відвідування театру – це завжди свято, адже саме тут оживають казки, розгортаються захопливі історії, а герої стають справжніми. Щоб зробити це свято ще більш приємним та комфортним, як для себе, так і для інших глядачів, важливо дотримуватися певних правил поведінки.

Кілька простих правил, які слід запам'ятати:

До вистави:

- Приходьте до театру вчасно. Не запізнюйтесь на виставу, адже це може завадити іншим глядачам.
- Здайте верхній одяг у гардероб. Це допоможе вам звільнитися від зайвих речей і почуватися більш комфортно під час вистави.
- Вимкніть мобільні телефони та інші електронні пристрої. Це допоможе вам не відволікати себе та інших від вистави.
- Відвідайте туалетну кімнату перед початком вистави. Вам не захочеться пропустити частину вистави, щоб сходити до вбиральні.

Під час вистави:

- Поводьтеся тихо. Не розмовляйте, не шепочіться і не шуміть. Це може завадити іншим глядачам чути акторів і насолоджуватись виставою.
- Не їжте і не пийте під час вистави. Це не лише не культурно, але й може смітити.
- Не вставайте зі свого місця без потреби. Це може завадити людям, які сидять за вами, бачити сцену.
- Не кидайте сміття на підлогу. Для цього є спеціальні урни.

- Поводьтеся шанобливо до акторів та інших глядачів. Не вигукуйте, не свистіть і не кидайте в сцену предмети.

Після вистави:

- Поаплодуйте акторам, якщо вам сподобалася вистава. Це чудовий спосіб подякувати їм за їхню роботу.
- Заберіть свій верхній одяг з гардероба.
- Поділіться своїми враженнями від вистави з друзями та родиною.

Пам'ятайте, що театр – це місце, де люди збираються, щоб насолодитися мистецтвом. Дотримуючись цих простих правил, ви зможете зробити свій візит до театру приємним та комфортним для себе та для інших.

Ось кілька додаткових порад для дітей:

- Перед виставою прочитайте книжку або подивіться мультфільм за мотивами казки, яку ви будете дивитися. Це допоможе вам краще зрозуміти сюжет і персонажів.
- Зверніть увагу на декорації, костюми та реквізит. Це важливі елементи, які допомагають створити атмосферу вистави.
- Уявіть себе на місці героїв. Як би ви почувалися на їхньому місці? Що б ви робили?
- Після вистави поговоріть з дорослими про те, що вам сподобалося, а що ні. Це допоможе вам краще зрозуміти виставу та розвинути своє критичне мислення.

Миколаївський академічний обласний театр ляльок (іл. 78–79)

78. [instagram.com/nikolaevpuppettheater](https://www.instagram.com/nikolaevpuppettheater)

Лялькові вистави в цьому театрі радують маленьких глядачів творчими оповіданнями, яскравими ляльками та виставами, створеними для дошкільнят.

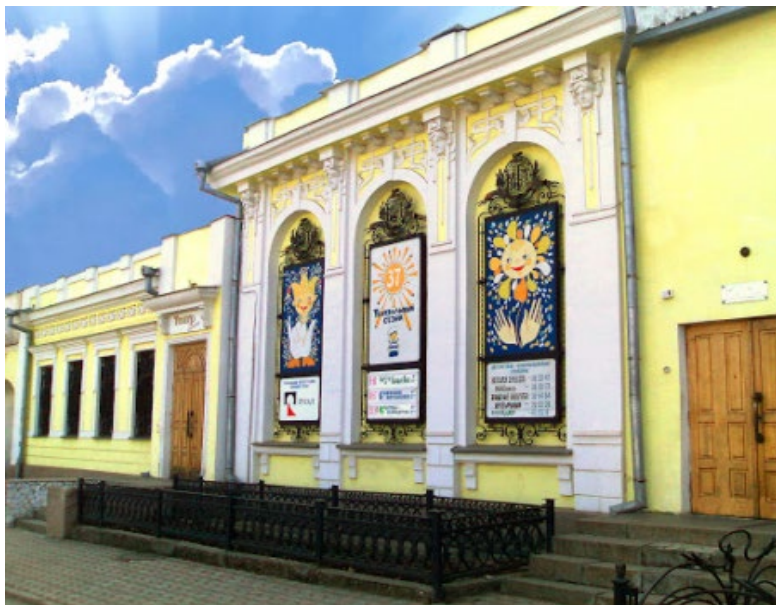
Казка про Миколаївський театр ляльок

Давним-давно, у мальовничому місті Миколаєві, жив один чудовий театр. Це був незвичайний театр, а театр ляльок. У ньому працювали актори-ляльководи, завдяки яким ляльки могли співати, танцювати та розповідати казки.

Одного разу, коли актори готувалися до нової вистави, до театру завітала маленька дівчинка. Її звали Марійка. Вона дуже любила казки та театри, тому вона одразу ж зачарувалася ляльками та декораціями.

Актори-ляльководи, побачивши Марійку запросили її на свою виставу. Марійка з радістю погодилася. Вона сіла у перший ряд і з нетерпінням чекала на початок вистави. Раптом на сцені з'явилися актори. Вони були одягнені в красиві костюми, усміхнулися глядачам і почали свою виставу. Марійка захоплено дивилася на те, що відбувалося на сцені. Їй дуже подобалася лялькова вистава та актори, в руках яких ляльки співали пісні та танцювали.

79. upload.wikimedia.org

Вистава тривала довго, але Марійці не хотілося, щоб вона закінчувалася. Коли ж актори вийшли на сцену, щоб попрощатися з глядачами, дівчинка підбігла до них і щиро подякувала за чудову виставу.

Актори були дуже раді, що маленькій глядачці сподобалася їхня вистава. Вони запросили її приходити до театру ще й ще.

З того дня Марійка стала частою гостею Миколаївського театру ляльок. Вона дивилася всі вистави, подружилася з акторами та навіть стала їм допомагати робити звукозаписи з озвучування ролей.

Марійка дуже полюбила Миколаївський театр ляльок. Це був для неї справжній казковий світ, де можна було забути про всі проблеми та поринути у чарівний світ фантазії.

Ось кілька запитань, які ви можете поставити дітям після читання цієї казки:

- Які ваші улюблені ляльки?
- Які казки вам подобаються?
- Чи хотіли б ви подивитися виставу в театрі ляльок?
- Як ви думаєте, що актори роблять перед виставою?
- Який ваш улюблений казковий герой?

Відео. Лялька з підручних матеріалів – майстерка

Дітям можна запропонувати створити ескізи ляльок до казки, яку ви читаєте у групі, або створити ляльок різних національностей, які проживають у регіоні. А потім стати акторами лялькового театру та підготувати виставу.

Відео. Юна глядачка, учениця початкової школи Олександра розповідає про відвідування театру ляльок: Моє улюблене місце в Миколаєві

Ростові ляльки театру

80. ur.mk.ua

Уявляєте собі ляльку, яка така велика, що з нею може грати не лише одна дитина, а цілий гурт друзів? Ось такі ляльки й називаються ростовими (іл. 80). Їх одягають на себе актори, щоб стати схожими на улюблених героїв казок або мультфільмів.

Ходити з такою лялькою на собі нелегко, адже вона дуже велика та важка. Але ж вистава з ростовими ляльками завжди виходить дуже видовищною та цікавою! Діти з радістю спостерігають за рухами ляльки, слухають її голос та спілкуються з нею.

Ростові ляльки роблять дитячі свята незабутніми та дарують їм багато радості!

Відео. За лаштунками лялькового театру. Онлайн-екскурсія з якої ви зможете дізнатися історію театру, віртуально погуляти у фойє, побувати у глядацькій залі.

Багато інформації про театр ляльок ви можете знайти на ютуб каналі Миколаївського академічного театру ляльок.

Відео. Театр ляльок

Миколаївський академічний художній драматичний театр (іл. 81)

Театр представляє сімейні постановки для дітей та дорослих з яскравими героями, елементами інтерактиву та екранізаціями улюблених дитячих історій.

Відео. Театр Корифеїв у Миколаєві: з чого все починалося?
(дорослим)

Відео. Миколаївський художній
драматичний театр

Дитячий репертуар 2024 рік:

- Фарбований лис. М. Васильєва за І. Франком – музична казка.
- Котигорошко проти вікінгів. А. Мовчан. Жанр: казка-мюзикл для сімейного перегляду. Режисер: С. Павлюк.
- Український традиційний вертеп. Різдвяна містерія.
- «Котячі історії» за п'єсою «Коти-біженці» – казка.
- Од ного разу в Африці. Л. Оспадова – казка (іл. 82).
- Клаптики закуточками, або у пошуках справедливості. Л. Оспадова. За мотивами народних казок.
- Бременські дива. Казка музична.
- Пригоди козаків. Є. Олійник.
- Пригоди Карлсона. О. Карай за мотивами повісті А. Лінгрен.

81. [instagram.com/city.afisha](https://www.instagram.com/city.afisha)

Дидактична гра «Назви виставу»

Мета: розвивати в дітей вміння аналізувати зображений матеріал та поєднувати з казками, які вони знають; сприяти розвитку уваги.

Хід гри: дітям надаються фотографії з вистав та пропонується розглянути їх. Потім педагог називає виставу та дає завдання: показати фото з цієї вистави. Під час розгляду фотографій доцільно звернути увагу на образи акторів, на їх емоції.

Ілюстраційний матеріал до гри «Назви виставу»

82. theatre.org.ua

Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії (іл. 83)

83. upload.wikimedia.org

Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії – справді захопливе місце для знайомства дітей із магією театру. Театр пропонує різноманітні вистави для дітей, включаючи мюзикли, комедії та казки. Ці постановки яскраві, барвисті, наповнені музикою та танцями, захоплюють увагу глядачів.

Дитячий репертуар з'являється перед різдвяними та Новорічними святами.

Оповідка про Миколаївський театр

У самому серці мальовничого міста Миколаїв стоїть цікава будівля з вражаючими колонами та витонченими скульптурами. Це не просто будівля, це портал до світу казок, чарівництва та неймовірних пригод – це Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії.

Колись давно, коли Миколаїв був ще зовсім юним містом, жив маленький хлопчик, на ім'я Микола. Він був дуже мрійливим і любив вигадувати історії. Одного разу, прогулюючись вулицею, він побачив велику афішу з яскравими картинками та дивовижними персонажами. Це була афіша театру, і вона зачарувала Миколу.

Наступного дня він зібрав усі свої заощадження і купив квиток на виставу. Коли він увійшов до театру, його вразила велич зали, блискучі люстри та розкішні декорації. Вистава була казкою про сміливого лицаря, прекрасну принцесу та злого дракона. Микола був зачарований дією: він сміявся, плакав, хвилювався за героїв і щиро вірив у кожне слово.

З того дня театр став для Миколи другим домом. Він відвідував усі вистави, знайомився з акторами, дізнавався про секрети театрального мистецтва. Театр подарував йому безліч незабутніх вражень, навчив його мріяти, вірити в добро і дарував радість.

Минули роки, Микола виріс і став відомим письменником. Він написав багато книг, але найулюбленішими серед них були казки, які він вигадував у дитинстві, сидячи в залі театру. Він завжди пам'ятав про те, як театр надихнув його на творчість і подарував йому віру в дива.

Відео. Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії

Під час ознайомлення з театром доцільно зробити реальну або віртуальну екскурсію до театру, відвідати виставу.

Миколаївська філармонія

Уяви, що ти потрапляєш до чарівного світу, де музика оживає, де звучать мелодії з казок та мультфільмів, де можна почути спів птахів, шум моря та шепіт вітру. Ось таким світом і є філармонія!

Філармонія – це місце, де можна почути музику у живому виконанні (іл. 84). Тут виступають оркестри, співаки, музиканти, які грають на різних інструментах: скрипках, фортепіано, віолончелях, флейтах, трубах тощо.

У філармонії є великий зал, де зазвичай відбуваються концерти. У цьому залі багато зручних крісел для відвідувачів – поціновувачів музики, А на сцені, де

виступають музиканти, є спеціальні інструменти, з яких у руках талановитих майстрів ллються красиві мелодії.

Відвідування філармонії – це корисно та цікаво. Музика розвиває уяву, допомагає краще розуміти людей та їхні почуття, вчить бути чутливим та уважним.

Казка про Миколаївську філармонію

Давним-давно, на мальовничій, із зеленими платанами території розташувалося чарівне містечко, яке називалося Філармонія. Ця країна не була схожа на інші, адже тут замість будинків стояли музичні інструменти, а в них замість квітів росли ноти.

Кожний мешканець цього містечка жив у своєму будиночку. Коли хтось з них заходив додому, починала лунати музика. Адже щодня кожному мешканцю треба було доглядати, висаджувати та переставляти свої квіти-ноти.

Кожний мешканець мав своє ім'я: Бандурист, Флейтист, Гітарист, Піаніст, Трубач, Скрипач тощо. Йі кожна вулиця мала свою назву: Народна, Класична, Сучасна, Естрадна та інші.

Одного разу маленький хлопчик, на ім'я Миколка грався біля великого мудрого Платану й раптом зачепився за суху гілочку, впав й заплавав. А Платан своїми плодами – м'якенькими горішками – провів по ніжці з синцем й прошепотів: «Я знаю, що тобі боляче. Зараз все пройде. А настрої твій поліпшиться, якщо ти завітаєш до Філармонії». Здивувався Миколка: «Як місто може підняти мені настрої? І як я туди потраплю?»

Платан йому відповів: «Прислухайся, ти почуєш мелодію, йди на її звуки, й все сам побачиш, почуєш й відчуваєш».

Так Миколка потрапив у Філармонію, він побачив дивовижні будинки у формі музичних інструментів. Звучання з кожного будинку відрізнялися. Йому здавалося, що він подорожує чарівним світом, де всі предмети співають й танцюють.

З віконець будинків з Миколкою стали вітатися мешканці-музиканти і їх музичні вітання були особливими: у когось жваве, бадьоре, у когось спокійне,

84. згенеровано у Gemini

лагідне, у когось веселе, але всі були такі приємні на слух, що він зовсім забув про свій синець.

Музиканти запросили його на екскурсію й Микола з радістю погодився. Він побачив всі музичні інструменти, дізнався, як вони звучать, і навіть спробував сам пограти, розставляючи квіти-ноти. Миколка провів у Філармонії цілий день і не хотів йти додому та вирішив ще помандрувати музичними вуличками. На вулиці Метронома він познайомився з диригентом Філармонії, на вулиці Ключовій – з композитором міської музики.

Він подружився з музикантами, а вони подарували йому скрипковий ключ та диригентську паличку, завдяки яким він зможе приходити до них у гості, коли захоче (іл. 85). Миколка зрозумів, що професія музиканта – це мистецтво, що передбачає політ фантазії, розвинутий слух, почуття ритму, знання нот. Мелодії, які звучать легко і невимушено, потребують багато труда від музикантів та дають можливість слухачам насолоджуватися музикою. Музика – це чудовий спосіб виразити емоції через творчість, незалежно від того, чи ти її чуєш, чи самостійно виконуєш музичний твір. Музика – спосіб висловити почуття, радість чи біль, про які іноді складно сказати словами.

З того дня Миколка став частим гостем Філармонії. Перед тим, як забігав у музичне місто, він підходив до Платана й дякував йому за мудру пораду. Згодом хлопчик записався до музичної школи, щоб і самому навчитися грати на музичному інструменті.

Під час ознайомлення з темою «Філармонія» можна з дітьми:

- *влаштувати концерт. Діти можуть співати, танцювати, грати на музичних інструментах;*
- *намалювати те, що діти побачили у філармонії;*
- *пограти в сюжетну гру «Ми їдемо до філармонії» тощо.*

85. згенеровано у Gemini

РОЗДІЛ 7. ОБ'ЄКТИ КОРАБЕЛЬНОГО КРАЮ

Ознайомити дітей з об'єктами, які свідчать про те, що Миколаївський край – край корабелів: маяками, пристанями, якорями, кораблями, що були зроблені на миколаївських заводах тощо.

Миколаївський регіон – корабельний край

Уявіть собі місце, де вода зустрічається з сушею, де величні кораблі плывуть по безкрайніх просторах моря, а чайки кружляють над хвилями. Це і є корабельний край!

У корабельному краї багато цікавого:

- величні порти – тут ви побачите, як великі кораблі завантажують та розвантажують товари, як люди працюють, щоб все було готове до подорожі;
- шумні верфі – тут будують та ремонтують кораблі; ви можете побачити, як майстри зварюють метал, фарбують корпус, встановлюють двигуни;
- затишні маяки – ці вежі на узбережжі світять вночі, щоб допомогти кораблям не заблукати;
- красиві пляжі – тут можна купатися, засмагати, будувати піщані замки та збирати черепашки.

Люди, які живуть у корабельному краї:

- моряки – ходять у плавання на кораблях, що перевозять людей та товари;
- рибалки – ловлять рибу в морі, щоб потім продавати її на ринках;
- портові робітники – вони завантажують та розвантажують кораблі, роблять ремонт та обслуговують портові споруди;
- туристи – приїжджають до корабельного краю, щоб відпочити, побачити цікаві місця та познайомитися з місцевою культурою.

Корабельний край – це місце, де завжди вирує життя, де можна відчутти дух пригод і романтики моря.

У Миколаєві три суднобудівні заводи: Миколаївський суднобудівний завод, завод «Океан» та «Чорноморський завод». На суднобудівних заводах ремонтують та виготовляють нові кораблі. Перший суднобудівний завод у Миколаєві називали Адміралтейство.

Історія Миколаївського адміралтейства для маленьких дослідників

Уявіть собі величезний завод, де будували не іграшки, а справжнісінькі кораблі! Цей завод називався Миколаївським адміралтейством, і він був одним з найважливіших у всій країні (іл. 86).

Все почалося у 1788 році, коли вирішили побудувати нове місто – Миколаїв. Щоб захищати це місто, а також інші міста на півдні країни, були потрібні сильні кораблі

86. uk.wikipedia.org

Ось тут і знадобилося Миколаївське адміралтейство!

Перший корабель, 44-гарматний фрегат «Святий Миколай», спустили на воду вже у 1789 році. За ним пішли й інші: фрегати, корвети, лінійні кораблі. Ці кораблі борознили моря, захищаючи землю від ворогів.

У 1851 році завод оновили, щоб будувати ще кращі кораблі.

На Миколаївському адміралтействі почали будувати броненосці – кораблі, які були сильнішими й стійкішими за старі. Найвідоміший з них витримав багато битв і навіть став відомим завдяки повстанню матросів у 1905 році. Про це навіть зняли кіно.

Миколаївське адміралтейство з 1910 року міняло назви, але тут завжди будували кораблі, які робили країну сильнішою. Сучасна будівля возведена у 1951 році (іл. 87). У Миколаєві працювали й нові заводи з виготовлення суден, тому Миколаїв називали містом корабелів. Насьогодні ця галузь згасла й залишилась в історії. Однак, губернатор Миколаївській області Кім Віталій Олександрович одним зі стратегічних завдань у післявоєнний час вбачає відродження суднобудівництва в області.

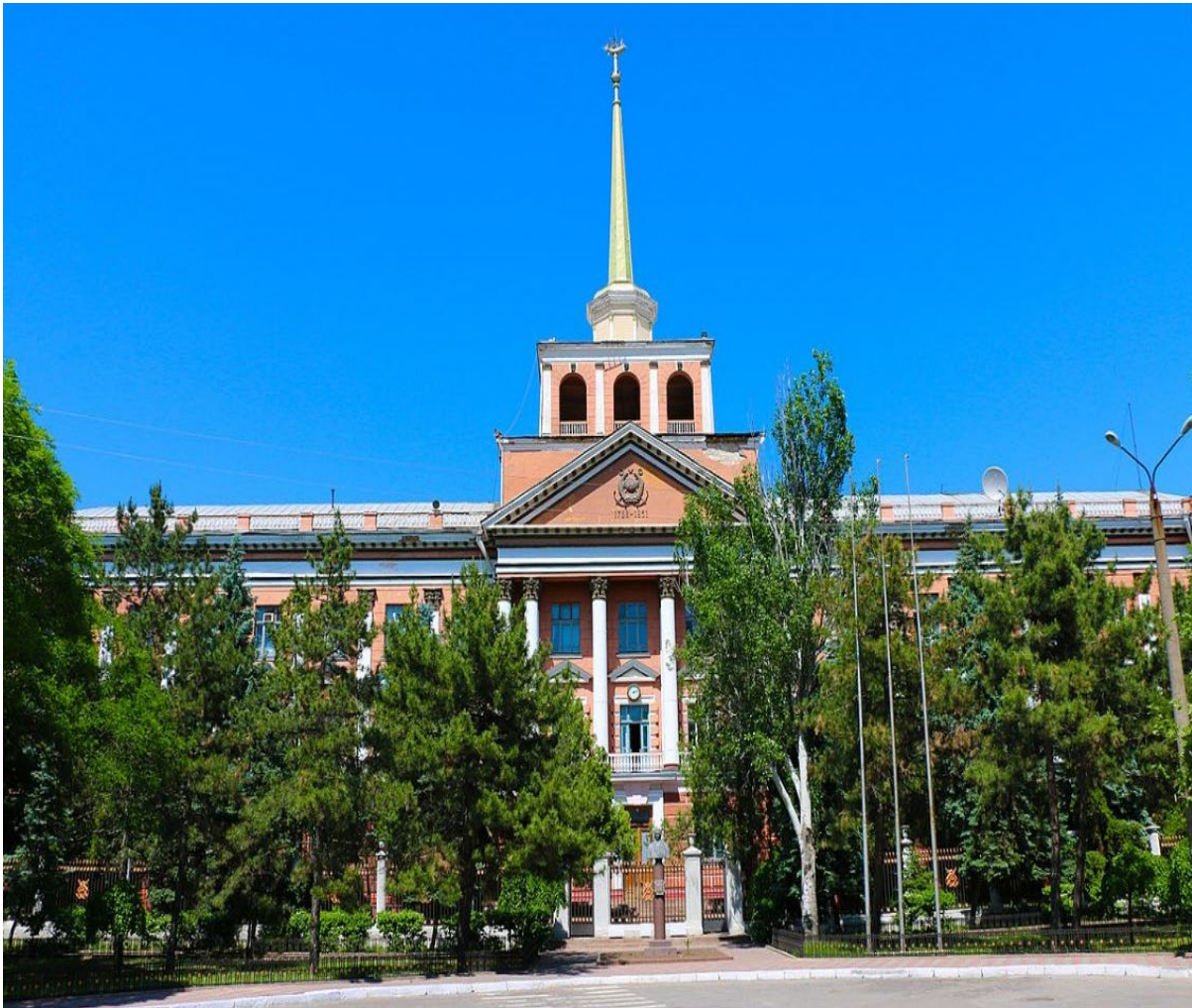
Кілька цікавих фактів про Миколаївське адміралтейство:

- за все своє існування на заводі побудували понад 500 кораблів;
- на заводі працювали тисячі людей: ковалі, столярі, слюсарі, малярі та багато інших;
- для будівництва кораблів використовувалися найсучасніші на той час технології;
- кораблі, побудовані на Миколаївському адміралтействі, брали участь у багатьох важливих битвах.

Якщо дітям буде цікаво дізнатися більше про Миколаївське адміралтейство, можна відвідати музеї або почитати книги про історію міста.

87. uk.wikipedia.org

Корабель

Із віддалених земель
Повернувся корабель.
В чисту воду на зорі
Важко впали якорі.
До причалу прихилився –
Мабуть, дуже натовився,

Бо ж нелегко у морях
На морозах та вітрах!
Тож вертають кораблі
Всі до рідної землі
Сил набратися нових
Для важких доріг морських.

Валерій Бойченко

Під час ознайомлення з темою можна запропонувати дітям стати суднобудівниками та сконструювати корабель (в техніці оригамі), який потім пустити на воду.

Маяки Миколаївщини

Так, як Миколаївський регіон має багаті водні ресурси, такі як річки, лимани та вихід у Чорне море, на Миколаївщини найбільша кількість маяків.

Маяк-ревун (іл. 88)

88. згенеровано у Gemini

Устає туман з води,
Ловить судна в неводи.
Поховались береги –
Сивий морок навкруги.
Марно дивиться в туман
Сивий-сивий капітан,
Бо не видно з корабля,
Де земля.
«Гу-у-у!.. – десь поруч загуло,
Аж морозом пройняло. –
Кораблі, пливіть сюди,
Я вас виручу з біди
І на тихому ході
В нашу гавань заведу...
Гу-у-у!...»

Знає будь-який моряк:
Це в порту гуде маяк.

Анатолій Качан

Навіщо потрібен маяк?

Уяві собі, що ти – капітан великого корабля, який пливе по темному морю. Нічого не видно, лише хвилі та небо. Як дізнатися куди плисти, щоб не натрапити на скелі або інші небезпеки? Ось тут на допомогу приходить маяк!

Маяк – це висока вежа з сильним світлом на вершині. Це світло сяє вночі, допомагаючи морякам бачити, де вони знаходяться, і куди плисти. Світло маяка може бути різним: воно може блимати, обертатися або змінювати колір. Кожен маяк має свій унікальний сигнал, який моряки можуть розпізнавати здалеку.

Декілька причин, чому маяки такі важливі.

- Вони допомагають кораблям не натрапити на небезпечні місця. Маяки часто будують
- на скелястих берегах, де кораблі можуть легко розбитися. Світло маяка попереджає моряків про небезпеку і допомагає їм змінити курс.

- Вони полегшують судноплавство у вузьких місцях. У деяких місцях, наприклад, біля входів у гавані, може бути складно плавати. Маяки показують морякам, де безпечно пропливати.
- Вони можуть надавати іншу інформацію. Деякі маяки також мають туманні дзвони, які допомагають кораблям орієнтуватися в густому тумані. Інші маяки можуть використовуватися для зв'язку з кораблями або для проведення наукових досліджень.
- Хоча в наш час GPS-навігація стала дуже поширеною, маяки все ще відіграють важливу роль у безпеці мореплавства. Вони є надійним орієнтиром для моряків, навіть коли інші технології дають збій.
- Окрім того, маяки мають історичну та культурну цінність. Вони стоять століттями, переживаючи шторми та війни, і стали символом стійкості та надії.
- Маяки – це цікаві та захопливі місця, які можуть багато чого розповісти про історію мореплавства та навігації.

Хаблівський задній маяк

89. dovkola.media

Хаблівський маяк (іл. 89) – символ півдня України, це не просто маяк, який безпечно веде кораблі по водах, це також захоплива частина історії нашого краю. Побудований він був ще в далекому 1866 році, а свою назву маяк отримав від хутора Хаблова, який раніше був в цій місцевості. Це незвичайний маяк, який стоїть посеред степу та своїми потужними вогнями направляє кораблі через скелясті води та небезпечні мілини, запобігаючи нещасним випадкам і зберігаючи безпеку мореплавців. Кажуть, він вміє навіть співати, адже під час вітру конструкція вежі видає звуки, схожі на музику.

Відео. Онлайн-екскурсія маяками Миколаївщини

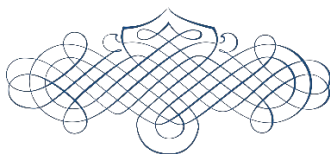
Сіверсів передній маяк

90. facebook.com

Маяк, якому понад 150 років (іл. 90). Півтора століття Передній Сіверсів маяк разом зі своїм «колегою» допомагають кораблям безпечно долати прибережну акваторію морського порту, висвітлюючи їм шлях червоним світлом. Обидва маяки було встановлено у 1866 році на Сіверській косі від назви якої походять і їх назви. 200 років тому тут був Сіверсів хутір – дача моряка Сіверса.

Відео. Маяки Миколаївщини.
Розповідь про роботу маяків

Восьмий причал (іл. 91)

91. *vn.mk.ua*

Причал

— Пароплав, пароплав,
Де ти плавав, де бував?
— Нещодавно в теплім краї
Я на якорі стояв.

— Пароплав, пароплав,
Ти й на полюс запливав?
— Запитайте в мене краще,
Скільки бур я подолав.

— Пароплав, пароплав,
Скільки ж бур ти подолав?
— Запитайте в мене краще,
Як я в морі сумував.

— Пароплав, пароплав,
А за ким ти сумував?
— За оцим причалом, звідки
Я мандрівку починав.

Анатолій Качан

Історія 8 Причалу: Від порту до місця для відпочинку!

Уявіть собі місце, де колись кипіло життя: річковий порт, де курсували теплоходи та «Ракети», штурманське училище, де готували майбутніх капітанів, і навіть Спаське адміралтейство! Це все було на місці 8 Причалу в Миколаєві.

Колись тут було сім причалів, кожен з яких мав свою важливу місію. Звідси відправлялися теплоходи на дачі, а «Ракети» мчали до Херсона та вгору по Південному Бугу.

92. *cdn4.suspilne.media*

Але час йшов, і порт почав занепадати. До початку 2010-х років це місце стало занедбаним і навіть небезпечним. Але не надовго! У 2017 році тут почалося нове життя. Замість порту з'явився 8 Причал – відкритий громадський простір для всіх жителів Миколаєва (іл. 92).

Це місце стало не просто красивим, але й творчим та гастрономічним. Тут можна прогулятися набережною, послухати музику, поласувати смачною їжею, затанцювати, взяти участь у цікавих заходах, подивитися кіно на відкритому просторі, роздивлятися кораблі, які швартуються біля причалу або просто відпочити з друзями.

Якоря Миколаєва: подорож морською історією

Уявіть собі, що багато років тому, коли Миколаїв був одним з найважливіших портових міст України, тут будували великі й потужні кораблі. А який корабель може обійтися без якоря?

Саме тут, у Миколаєві, колись виготовляли не лише кораблі, а і якоря та ланцюги для них.

Якоря – це не просто важкі шматки металу. Це символ сили, стійкості та нерозривного зв'язку з морем.

Сьогодні в Миколаєві можна побачити десятки якорів, які розставлені по всьому місту, як пам'ятники його морській історії.

Де можна знайти якір в Миколаєві?

- Площа Соборна. Тут розташований один з найвідоміших якорів Миколаєва – адміралтейський якір 19 століття, який колись належав броненосцю «Полтава» (іл. 93).

93. ua.igotoworld.com

- Набережна вулиця. Прогулюючись по вулиці Набережній, ви можете побачити кілька якорів, які встановлені на постаментах. Ці якорі колись належали різним суднам, побудованим у Миколаєві.
- Музей судноплавства. У цьому музеї ви можете побачити колекцію якорів різних епох, а також дізнатися про історію судноплавства в Миколаєві.

Чи потрібні Миколаєву якоря сьогодні?

Звичайно, сьогодні в Миколаєві вже не будують великі кораблі. Але якорі – це не просто частина історії міста. Вони нагадують нам про те, що Миколаїв завжди був містом, пов'язаним з морем. Якорі – це символ сили, стійкості та єднання з морем. Важливо зберегти ці якорі для майбутніх поколінь і надавати знання про те, що Миколаїв завжди був містом моряків і кораблебудівників.

Ось кілька цікавих фактів про якорі Миколаєва:

- найбільший якір у Миколаєві – адміралтейський якір 19 століття, який колись належав броненосцю «Полтава». Його вага становить 25 тонн;
- у Миколаєві є кілька якорів, які мають історичну цінність. Наприклад, якір, який був піднятий з дна Чорного моря після загибелі броненосця «Георгій Побідоносець»;
- у Миколаєві є найбільший якір не лише в Україні, а й у світі – це якір, який вбудований у стіну Миколаївського суднобудівного заводу.

Варварівський Якір (іл. 94)

Відео. Історія Варварівського Якоря

94. зняток з каналу YouTube

РОЗДІЛ 8. СПОРТ МИКОЛАЇВЩИНИ

Миколаївщина славиться спортсменами, які досягли певних результатів: стали олімпійськими чемпіонами, паралімпійськими чемпіонами, учасниками олімпійських ігор та чемпіонатів. З ними слід знайомити дітей.

Надати вихованцям знання про Олімпійські та Паралімпійські ігри.

Олімпійські чемпіони Миколаївщини: Цигульова Оксана (срібний призер Олімпійських ігор (2000 р.), стрибки на батуті), Нікітін Юрій (чемпіон літніх Олімпійських ігор (2004 р.), учасник XXIX Олімпійських ігор у Пекіні (2008 р.), 5 місце, учасник XXX у Лондоні (2012 р.), 14 м, стрибки на батуті), Білоущенко Сергій (бронзовий призер літніх Олімпійських ігор (2004 р.), учасник XXIX Олімпійських ігор у Пекіні (2008 р.), 8 місце, веслування академічне (четвірка парна). Хомрова Олена (чемпіонка XXIX Олімпійських ігор у Пекіні (2008 р.), фехтування (шабля, команда), Харлан Ольга (чемпіонка XXIX Олімпійських ігор в Пекіні (2008 р.), фехтування (шабля, команда), бронзова призерка XXX Олімпійських ігор у Лондоні (2012 р.), фехтування (шабля, інд.), Кваша Ілля (бронзовий призер XXIX Олімпійських ігор у Пекіні (2008 р.), стрибки у воду (індивідуальні стрибки, 3-м трампліном), учасник XXX у Лондоні (2012 р.) на 4 м (синхронні стрибки, 3-м трампліном), 8 м (інд.), Данько Тарас (бронзовий призер XXIX Олімпійських ігор у Пекіні (2008 р.), боротьба вільна) тощо.

Розповісти дітям про значення слова «параспорт» про існування Паралімпійських ігор та потужність Миколаївської команди паралімпійців. Ознайомити з паралімпійськими чемпіонами Миколаївської області: Богдан Гриненко, Яровий Максим, Комар Андрій, Сергій Норенко, Сергій Шенкевіч, Юлія Клименко, Світлана Куделя, Геннадій Бойко, Цветов Ігор та інших.

Ознайомити з такими спортивними спорудами міста, як: Центральний стадіон, стадіон «Юність», плавальний басейн «Водолій», спортивна школа «Надія» тощо. Пояснити дітям, для чого використовуються ці споруди, хто в них займається. Розглянути спортивну залу в закладі дошкільної освіти, шкільний стадіон прилеглого закладу загальної середньої освіти. Роз'яснити, що спортсменами стають змалечку. Розкрити поняття «спортивна школа» та розказати про спеціалізовану дитячо-юнацьку спортивну школу олімпійського резерву з греблі на байдарках та каное ім. М. Гуцаленко; спортивні команди Миколаєва: МФК «Миколаїв» – футбольний клуб; жіночу волейбольну команду; МБК «Миколаїв» – баскетбольний клуб Миколаєва тощо; Миколаївську кінно-спортивну школу (Варварівка).

Спортивна школа

Уявна подорож до спортивної школи!

Уявіть собі місце, де збираються діти, які люблять рухатися, грати, стрибати та бігати. Місце, де вони можуть тренуватися, вчитися новому та знаходити друзів. Це місце називається спортивна школа!

95. sportplace.in.ua

Чим же так цікава ця школа? Тут можна займатися різними видами спорту: футбол, баскетбол, плавання, різними видами гімнастики, танцями та багато чим іншим.

Досвідчені тренери навчають дітей правильно займатися спортом. Вони показують, як виконувати

вправи, як грати в команді та як бути сильними та спритними.

У спортивній школі часто проводяться змагання. Діти можуть змагатися один з одним, показувати свої вміння та здобувати перемоги. Заняття спортом роблять дітей сильними та здоровими. Вони допомагають їм краще рости, розвиватися та бути впевненими в собі. У спортивній школі можна знайти багато нових друзів. Діти, які мають спільні інтереси, завжди легко знаходять спільну мову.

Як записатися до спортивної школи?

- Потрібно вибрати вид спорту, який тобі подобається.
- Поговорити з батьками про свої уподобання та плани.
- Прийти до спортивної школи та познайомитися з тренером.
- Пройти пробне заняття, щоб зрозуміти, чи подобається тобі цей вид спорту.

Спортивна школа – це місце, де діти можуть розкрити свій потенціал, стати сильнішими та здоровішими, а також знайти багато нових друзів (іл. 95).

Центральний стадіон

Уявіть собі велетенську чашу, де замість їжі збираються тисячі людей, щоб уболівати за своїх улюблених спортсменів (іл. 96). Це не казка, а реальність – саме так можна описати Центральний міський стадіон у Миколаєві!

Цей стадіон – справжнє диво. Він збудований у 1965 році й з того часу став свідком безлічі захопливих футбольних матчів, змагань з легкої атлетики та інших спортивних подій. На стадіоні можуть розміститися 15 600 глядачів! Це як маленьке місто! Уявіть собі, скільки шуму та емоцій виникає, коли улюблена команда забиває гол!

96. *photo.foto-planeta.com*

Але стадіон – це не лише місце для спортивних змагань. Тут також проводяться концерти, фестивалі та інші розважальні заходи. Це справжнє місце для відпочинку всієї родини!

Ось декілька цікавих фактів про Центральний стадіон Миколаєва:

- на стадіоні є спеціальні місця для дітей. Там вони можуть безпечно сидіти та вболівати за своїх улюблених спортсменів;
- після реконструкції 2017 року стадіон став одним із найсучасніших в Україні, тут є нове поле з підігрівом, електронне табло та зручні трибуни.
- на стадіоні є музей, де можна дізнатися про історію футболу в Миколаєві, там виставлені експонати, фотографії та відео, які зацікавлять як дітей, так і дорослих.

Якщо ви хочете весело провести час з сім'єю, обов'язково відвідайте Центральний міський стадіон Миколаєва! Там ви зможете побачити захопливу гру, почути гучні вигуки вболівальників і відчувати атмосферу справжнього спортивного свята.

Під час розглядання теми доцільно вивчити з дітьми правила поведінки на стадіоні: що не можна кидати предмети на поле, лаятися та ображати інших уболівальників тощо.

Уявна подорож до Миколаївської кінно-спортивної школи!

97. horseua.com

Уявіть собі місце, де величні коні пасуться на зелених луках, а сміливі вершники мчать верхи, підкорюючи перешкоди. Це не казка, а реальність – це Миколаївська кінно-спортивна школа (іл. 97).

Заснована у 1961 році, ця школа стала справжньою кузницею чемпіонів. Тут протягом багатьох років тренуються юні таланти, які мріють про славу у світі кінного спорту.

Чим же так цікава ця школа?

Тут живуть справжні красені – чистокровні коні. Їх доглядають з любов'ю та турботою, адже вони – головні герої цієї школи. Досвідчені тренери навчають дітей та дорослих мистецтву верхової їзди. Вони діляться секретами керування конем, вчать долати перешкоди та відчувати єднання з цими величними тваринами. У школі проводяться цікаві змагання. Вершники на конях змагаються у стрибках через перешкоди, виїздки та інших дисциплінах. Це справжнє видовище, яке заворожує глядачів! Крім того, у школі можна просто покататися на коні. Це не лише приємне, але й корисне заняття, яке дарує заряд бадьорості та позитиву.

Плавальний комплекс «Водолій»: де мрії про водні перемоги стають реальністю!

98. korabelov.info

У місті Миколаєві, на одній з головних магістралей міста, близько 30 років б'ється спортивне серце комплексу «Водолій» (іл. 98).

З 1997 року він дарує людям можливість незалежно від погоди пірнути у світ водних розваг, оздоровлення та спортивних досягнень.

«Водолій» – це не просто басейн, це:

- 7 місце у світі в категорії «Кращі спорудження для спорту і дозвілля»; статус «Бази олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки» з плавання та стрибків у воду;
- вихователі світових зірок водних видів спорту: Ілля Кваша, Олена Федорова, Олег Калодій та багато інших;
- місце проведення чемпіонатів та розіграшів Кубків України з плавання;
- організатор міжнародних змагань зі стрибків у воду «Кубок Водолій»;
- сучасні басейни з автоматичною системою очищення води від німецької фірми «Штраусберг».

СПОРТСМЕНИ МИКОЛАЇВЩИНИ

99. *uk.wikipedia*

Ілля Кваша: історія українського олімпійського чемпіона (іл. 99)

У Миколаєві, на берегах Південного Бугу, народився справжній герой українського спорту – Ілля Кваша. З ранніх років він закохався у воду, і ця любов перетворилася на його життєву справу, подарувавши Україні безліч перемог та незабутніх емоцій.

Народившись 5 березня 1988 року, Ілля з дитинства відчував потяг до спорту. Він перебував у басейні годинами, годинами відточуючи стрибки та пірнання. Його талант не залишився непоміченим, і вже у 14 років він дебютував на міжнародній арені.

Попереду на Іллю чекав шлях, вимощений не лише перемогами, але й виснажливими тренуваннями, травмами та розчаруваннями. Та він ніколи не здався, адже його вела мрія – підкорити найвищу сходинку п'єдесталу.

І ось, у 2012 році, ця мрія здійснилася! На Олімпіаді в Лондоні Ілля Кваша здобув срібну медаль у синхронних стрибках з 3-метрового трампліна, оголосивши про себе на весь світ.

Це був лише початок. За свою кар'єру Ілля ставав чемпіоном Європи, багаторазовим чемпіоном України, володарем Кубка України, отримав звання Заслуженого майстра спорту України.

Однак справжнім його подвигом стало не лише здобуття медалей, а й те, що він зумів надихнути нове покоління українських стрибунів у воду. З 2022 року Ілля Кваша очолює збірну команду України, передаючи свій досвід та запал юним талантам.

Ілля Кваша – приклад сили волі, самовідданості та любові до своєї справи. Він – справжня гордість Миколаєва та України, його ім'я назавжди вписано в історію українського спорту.

Ось декілька цікавих фактів про Іллю Квашу:

- він є першим українським стрибуну у воду, який здобув медаль на Олімпійських іграх;
- у вільний час він любить подорожувати, рибалити та проводити час з родиною.

Ольга Харлан: Українська супергероїня з шаблею! (іл. 100)

Уявіть собі дівчинку, яка змалку мріяла стати фехтувальницею. Вона тренувалася щодня, не здаючись, і врешті-решт стала справжньою супергероїнею з шаблею! Її ім'я – Ольга Харлан, і вона – найкраща фехтувальниця України!

100. sport24.ua

Оля народилася в Миколаєві у 1990 році. Вона почала фехтувати, коли їй було лише 12 років. Її тренерами були Артем Скороход, Гарнік Давидян та Анатолій Шлікар, які допомогли їй розкрити спортивний талант.

Оля швидко здобувала перемоги. Вона стала чемпіонкою Європи у 2009 році, а потім у 2012 році виграла бронзову медаль на Олімпійських іграх у Лондоні. Це був лише початок її неймовірного шляху!

У 2016 році Оля здобула срібну медаль у командній першості на Олімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро. А у 2020 році вона знову стала чемпіонкою Європи!

Оля не лише талановита фехтувальниця, але й справжня героїня. Вона багато років поспіль була найкращою спортсменкою України, і її ім'я вписано до Залу слави Міжнародної федерації фехтування.

Оля – це приклад для наслідування для всіх дітей. Вона вчить нас, що завдяки наполегливій праці та вірі в себе можна досягти будь-якої мети, навіть стати олімпійською чемпіонкою!

Під час війни 27 липня 2023 року на Чемпіонаті світу з фехтування Оля перемогла фехтувальницю з країни агресорки та відмовилась потиснути їй руку після поєдинку, як мала зробити за спортивними правилами. Натомість вона виставила вперед шаблю, за що була дискваліфікована через відсутність «прояву поваги». На наступний день Міжнародна федерація фехтування скасувала дискваліфікацію Харлан, допустивши її до чемпіонату світу.

У 2024 році Ольга Харлан стала шестиразовою олімпійською призеркою, здобувши «золото» командного турніру та бронзову нагороду в особистій

першості з фехтування на шаблях на Іграх–2024. За доробком олімпійських медалей усіх гатунків Харлан стала новою рекордсменкою в олімпійській історії України – досі ніхто з «синьо-жовтих» не збирав стільки нагород на головних змаганнях чотириріччя.

Ось кілька цікавих фактів про Ольгу Харлан:

- вона виграла 6 олімпійських медалей, 15 медалей чемпіонатів світу та 20 медалей чемпіонатів Європи;
- Оля 5 разів перемагала у загальному заліку Кубка світу;
- її 4 рази визнавали найкращою спортсменкою року в Україні;
- Оля – кандидат у майстри спорту з фехтування.

Тарас Данько: Силач з Миколаєва!

(іл. 101)

Уявіть собі богатиря, який не боїться нікого і може перемогти будь-якого супротивника! Це Тарас Данько – український борець вільного стилю, який здобув бронзову медаль на Олімпійських іграх!

Тарас народився у 1980 році в місті Києві. З дитинства він мріяв про спортивні перемоги й тренувався щодня, щоб стати сильним і витривалим.

Тарас швидко здобував перемоги на змаганнях. Він став чемпіоном Європи, переможцем Кубка світу, а у 2008 році здобув бронзову медаль на Олімпійських іграх у Пекіні!

101. mykoodb.org.ua

Тарас Данько – член Миколаївської команди у складі збірної України з вільної боротьби у ваговій категорії до 84 кг – на XXIX літніх Олімпійських іграх в Пекіні. У поєдинках за бронзу Тарас отримав дві перемоги та зайняв третє місце. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (4 вересня 2008) – за досягнення високих спортивних результатів на XXIX літніх Олімпійських іграх в

Пекіні, виявлені мужність, самовідданість та волю до перемоги, піднесення міжнародного авторитету України.

Тарас – це не лише сильний борець, але й справжній патріот України. Він завжди виступає на змаганнях під українським прапором і з гордістю представляє свою країну на міжнародній арені.

Тарас – це приклад для наслідування для всіх дітей. Він вчить нас, що завдяки наполегливій праці та вірі в себе можна досягти будь-якої мети, навіть стати олімпійським чемпіоном!

Ось кілька цікавих фактів:

- батько Тараса теж був чемпіоном у боротьбі, і він вирішив йти його шляхом;
- щоб потрапити на Олімпіаду, він виграв останній кваліфікаційний турнір перед самими змаганнями;
- окрім боротьби, Тарас любить рибалити та часто проводить час на річці;
- за свої досягнення він отримав Орден «За мужність» України.

Олексій Середя:

Наймолодший чемпіон Європи
(іл. 102)

Олексій Середя (народився 25 грудня 2005 року у Миколаєві – відомий спортсмен-стрибун у воду. З чотирьох років разом із сестрою-близнючкою Марією відвідували спорткомплекс «Водолій» у Миколаєві, де почали займатися спортом і тренувалися до 2016 року, після чого їх разом із тренером Тетяною Погрібною запросили до Києва.

102. static.ukrinform.com

У 13 років Олексій став наймолодшим чемпіоном Європи. За досягнення високих спортивних результатів на III Європейських іграх у 2023 році у місті Кракові (Республіка Польща), виявлені самовідданість та волю до перемоги, піднесення міжнародного авторитету України Олексій отримав державну нагороду Орден «За заслуги» III

ступеня. Він є одним з лідерів національної команди зі стрибків у воду та змагався на Олімпіаді–2024 у двох дисциплінах: синхронних й індивідуальних стрибках з 10-метрової вишки.

ПАРАЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ МИКОЛАЇВЩИНИ

Параспорт: спорт для всіх!

Уявіть собі світ, де кожен може займатися спортом, незалежно від фізичних особливостей. Це світ параспорту!

Параспорт – це вид спорту, який дає можливість людям з інвалідністю відчувати радість руху, змагань і перемог, а також знайти нових друзів.

Існує безліч видів параспорту, таких як:

- легка атлетика: біг, стрибки, метання ядра, спису, диска та інших снарядів;
- плавання: різні стилі плавання, естафети, командні змагання;
- велоспорт: гонки на шосейних, гірських та треккових велосипедах;.
- фехтування: дуелі на шпагах, рапірах та шаблях;
- баскетбол: ігри на майданчику в колясках;
- футбол: ігри на майданчику з використанням спеціальних правил;
- гімнастика: вправи на брусах, колоді, коні та інші;
- стрільба: з пістолетів, гвинтівок та луків;
- теніс: ігри на візках;
- шахи: змагання на інтелектуальні здібності.

І це далеко не весь список! Параспортсмени змагаються на міжнародних змаганнях, таких як Паралімпійські ігри, та встановлюють світові рекорди.

Чому параспорт важливий?

Він дає людям з інвалідністю можливість бути активними та здоровими.

Він допомагає їм розвивати силу, витривалість, координацію та інші фізичні якості.

Він дарує їм впевненість у своїх силах та почуття власної гідності.

Він допомагає їм знайти нових друзів та спілкуватися з однодумцями.

Він руйнує стереотипи про людей з інвалідністю та показує, що вони можуть досягти всього, чого забажають.

Історія Геннадія Бойка: від мрії до тріумфу!

Уявіть собі хлопчика з Миколаєва, який з самого дитинства мріяв про спорт. На жаль, доля підкинула йому випробування, але він не здався і знайшов свій шлях до перемоги. Цей хлопчик – Геннадій Бойко, український плавець, який став справжнім героєм (іл. 103).

Геннадій народився 3 березня 1974 року. Він завжди любив воду і з юних років займався плаванням. Але життя склалося так, що він опинився в інвалідному візку. Здавалося б, мрії про спорт розбилися вщент, але Геннадій не здався.

У 2009 році, у віці 35 років, він отримав шанс повернутися до спорту. Його запросили на реабілітацію до Євпаторії, де він познайомився з тренерами Тетяною та Миколою Ільїними. Вони розгледіли в ньому талант і запропонували тренуватися.

Геннадій з ентузіазмом взявся за роботу. Він тренувався щодня, долаючи біль і втому. Його наполегливість і працьовитість не могли залишитися непоміченими.

Вже у 2011 році Геннадій здобув перші перемоги на Кубку України. А у 2012 році він здійснив справжній подвиг – став чемпіоном Паралімпійських ігор у Лондоні!

Це була не просто перемога, це був тріумф волі та сили духу. Геннадій не лише здобув золоту медаль, але й встановив новий світовий рекорд.

Після цього успіху Геннадій не зупинився на досягнутому. Він продовжував тренуватися і здобувати нові перемоги. Він став чемпіоном світу, чемпіоном Європи, багаторазовим переможцем національних змагань.

103. mykoodb.org.ua

Геннадій Бойко – це приклад для наслідування. Він показує, що нічого неможливого немає, якщо вірити в себе і наполегливо йти до мети. Він надихає людей з усього світу своїм оптимізмом, силою духу і жагою до перемоги.

Ось кілька цікавих фактів про Геннадія Бойка:

- народився і живе у Миколаєві;
- має інвалідність з дитинства;
- почав займатися плаванням у 2010 році;
- є чемпіоном Паралімпійських ігор, чемпіоном світу, чемпіоном Європи;
- встановив два світових рекорди;
- нагороджений орденами «За заслуги» II та III ступенів.

Ігор Цветов: швидкий, як блискавка!

Ігор з самого дитинства мріяв про спорт. Він тренувався щодня, не здаючись, і врешті-решт став справжнім чемпіоном! Ігор Цветов – український легкоатлет, який здобув дві золоті медалі на Паралімпійських іграх (іл. 104).

Ігор народився 2 березня 1994 року. Він завжди любив бігати та з юних років займався легкою атлетикою. Ігор має церебральний параліч, але це не завадило йому стати одним з найкращих спортсменів у світі.

Ігор тренується в Миколаївському регіональному центрі з фізичної культури й спорту інвалідів «Інваспорт». Його тренери – це люди, які вірили в нього і допомогли йому досягти неймовірних успіхів.

У 2016 році Ігор дебютував на Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро. І він одразу ж здобув дві золоті медалі!

На стометровій дистанції Ігор встановив новий світовий рекорд з часом 12,22 секунди! Це був справжній триумф!

А на дистанції 200 метрів Ігор встановив паралімпійський рекорд з часом 25,11 секунди. Він дворазовий чемпіон літніх XVII Паралімпійських ігор 2024 року у Парижі. Повний кавалер орденів «За заслуги» (2016, 2021, 2024).

Ігор Цветов – це приклад для наслідування. Він показує, що нічого неможливого немає, якщо вірити в себе і наполегливо йти до мети. Він надихає людей з усього світу своїм оптимізмом, силою духу і жагою до перемоги.

104. gdb.rferl.org

Богдан Гриненко: Хлопець, який підкорив воду! (іл. 105)

Уявіть собі хлопчика з Миколаєва, який мріяв про спорт з самого дитинства. Попри те, що він мав інвалідність, він не здався і став справжнім чемпіоном! Цей хлопчик – Богдан Гриненко, український плавець, який здобув золото, срібло та бронзу на Паралімпійських іграх!

Богдан народився 29 травня 1995 року. Він завжди любив воду і з юних років займався плаванням. Богдан – це дуже працьовитий і наполегливий хлопець. Він тренується щодня, попри труднощі.

У 2009 році Богдан почав тренуватися у Тетяни Ільїної, відомого тренера з плавання. Завдяки її підтримці та допомозі Богдану вдалося досягти неймовірних успіхів.

Вже у 2013 році Богдан став бронзовим призером чемпіонату світу. А у 2014 році він здобув дві срібні та одну бронзову медаль на чемпіонаті Європи.

У 2016 році Богдан дебютував на Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро. І він одразу ж здобув весь комплект медалей!

Богдан здобув золото в естафетному запливі, срібло на 50-метрівці вільним стилем та бронзу в естафетному запливі.

Це був справжній триумф! Богдан Гриненко – це приклад для наслідування. Він показує, що нічого неможливого немає, якщо вірити в себе і наполегливо йти до мети. Він надихає людей з усього світу своїм оптимізмом, силою духу і жагою до перемоги.

Ось кілька цікавих фактів про Богдана Гриненка:

- народився і живе в місті Миколаєві;
- має інвалідність з дитинства;
- тренується в Миколаївському регіональному центрі з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»;
- є паралімпійським чемпіоном, срібним та бронзовим призером Паралімпійських ігор;
- є багаторазовим призером чемпіонатів світу та Європи;
- нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

105. mykoodb.org.ua

Фото «Спортсмени Миколаївщини»

Що я бачу, що за диво?
На Землі повсюди всі
Поважають спорт. Не диво –
Це щоб здоровими рости.
Мавпи в Африці, пінгвіни
В крижаній своїй країні
Фізкультуру не забули

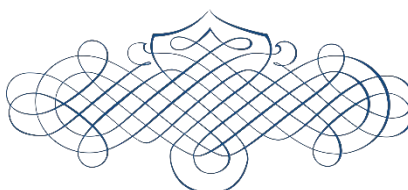
І завжди у формі будуть.
Звірі, птахи та комахи
Спорт шанують на Землі.
Навіть риби у Інгулі
Спортом зайняті завжди.

Наталья Літвінова

Онлайн-гра «Спортсмени Миколаївщини» (іл. 106)

Мета: закріпити з дітьми назви спортивного інвентарю та спробувати його поєднати за видами спортивної діяльності спортсменів Миколаївського регіону. Розвивати кмітливість та уважність.

106. зняток з власного акаунту *learningapps.org*

РОЗДІЛ 9. ПОДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

З метою розвитку патріотичних почуттів до рідного краю, держави ознайомити дошкільнят з деякими подіями в місті й області, пов'язаними з уведенням воєнного стану в Україні, за яких умов нашому місту Миколаєву дали звання «Місто-герой». Розкрити функції військових і територіальної оборони Миколаївщини, чому їх називають захисниками / захисницями.

Обґрунтувати поняття «волонтери», як вони допомагають військовим, цивільним під час бойових дій.

Ознайомити дітей з героями Миколаївщини, які проживають у вашому місті (селі, селищі) або загинули під час бойових дій. Пояснити, що завдяки цим людям у місті тихо, не чути вибухів і настав мир. Розкрити питання, чому їхніми іменами та прізвищами названо площі, проспекти, вулиці тощо.

Миколаїв – місто героїв

24 березня 2022 року Указом Президента України з метою відзначення подвигу, масового героїзму та стійкості громадян, виявлених у захисті своїх міст під час відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України місту присвоєно відзнаку «Місто-герой України». На честь цього випустили пам'ятну медаль «Миколаїв – місто герой». (іл. 107-108)

107-108. monetnik.net

Мій Миколаїв

Мій Миколаєве, ти вже герой.
 Ти вистоїш, не здався, бо незламний.
 Ти велетенський, а далі за тобою
 Вся Україна, яку ти захищаєш.

Тебе щодня ракети руйнували,
 Ламали волю, принижували гідність.

А ти міцнів, казав що по цимбалах.
 Бо ти герой і це є необхідність.

Нехай радіє ворог перемогам.
 Вони малі та незначні й коварні.
 Ти вистоїш, мій Миколаїв, будеш
 вільним.

Бо ти під Богом, місто людей незламних.

Наталія Літвінова

Тероборона (територіальна оборона) – це супергерої, які захищають наше місто. Вони сильні, сміливі та завжди готові допомогти, якщо хтось намагатиметься нам зашкодити. Тероборона – це частина української армії, яка складається з добровольців і саме вони першими вийшли захищати наше місто/село/селище, коли почалося повномасштабне вторгнення в Україну.

(Можна запропонувати дітям розмалювати зображення хлопців та дівчат у військовій формі.)

Захисники та захисниці Миколаєва (іл. 109)

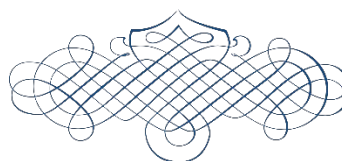
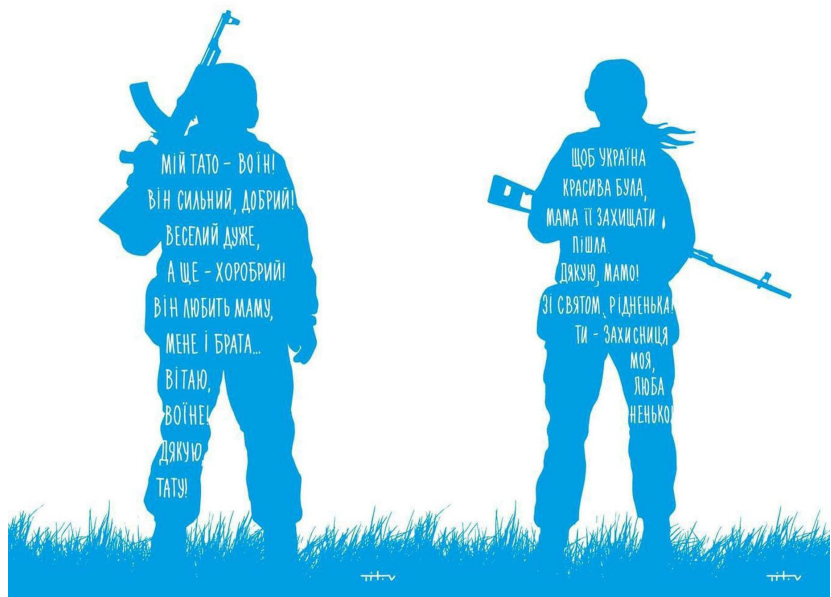
109. facebook.com

Захисникам

Ви наша сила, ви
 НАРОД.
 Ви захист, мужність,
 воля.
 Ви правда світу та у вас
 В руках країни доля.

Ми вдячні хлопцям ЗСУ
 За ранок, за світанок.
 За те, що маємо життя
 І те, що безперестанку

Ви ризикуєте життям
 Тримаючи кордони
 І на землі, й в небесах
 Розстрілюючи дрони.

Ви ризикуєте життям
Тримаючи кордони
І на землі, й в небесах
Розстрілюючи дрони.

А ви, дівчата ЗСУ,
Найкращі, найдивніші.

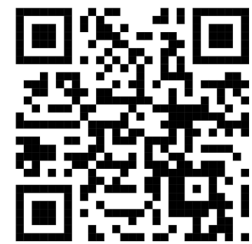
Вас відьмами кати всіх звуть.
Тремтять як в норі миші.

Тримайтеся там на нулях
І знайте поруч з вами
Вся Україна, весь народ.
Хвала вам і пошана.

Наталія Літвінова

Волонтери – це люди, які допомагають іншим, так само як ви допомагаєте прибрати іграшки або ділитися печивом з друзями (іл. 110). Волонтери у притулку для тварин вигулюють собак і годують котів. Волонтери в їдальні для бездомних роздають їжу нужденним. І коли в нашій країні почалася війна, волонтери стали допомагати армії – закуповувати автомобілі, дрони; допомагати людям рятуватися від обстрілів – вивозити їх на автівках та автобусах з міст, що обстрілювали; волонтери допомагають людям одягом та їжею; плетуть маскувальні сітки та виготовляють окопні свічки. А в нашому місті, коли не стало питної води, волонтери привозили її людям. І все це волонтери роблять від душі й не беруть за це гроші.

Онлайн-гра «Волонтери та захисники»

110. media.slovoidilo.ua

Мета: закріпити у дошкільників знання про те, хто такі волонтери та яку роль вони виконують під час воєнного стану в Україні.

Хід гри: Розкриваючи картинки, вихователь пропонує дітям: обговорити чим займалися волонтери у місті Миколаєві під час повномасштабного вторгнення і кому вони допомагали; роздивляючись картинки з захисниками, до яких входять:

військові, представники ДСНС та поліція, обговорити яким чином вони захищали наше місто.

Дидактична гра «Як річ пов'язана з волонтерами?» (іл. 111)

Мета: закріпити з дітьми напрями волонтерської діяльності у рідному місті та країні; надати можливість дітям користуючись своїм власним досвідом поєднати представлені предмети з діями волонтерів.

Хід гри: На столі перед дітьми розкладаються малюнки та пропонується згадати, як волонтери можуть допомагати іншим, обрати один з малюнків та розповісти, про яку волонтерську діяльність нагадує кожний з малюнків.

111. згенеровано у Gemini

Правила мінної безпеки

Доцільно ознайомити дітей з тим, як виглядають міни, правилами поведінки у полі та лісі, де були бойові дії; вивчити правила та знаки, які попереджають про мінну небезпеку. Під час роботи можуть бути у пригоді матеріали з мінної безпеки (іл. 113–115). Мінреінтеграції спільно з партнерами – проєктом Dovidka.info та благодійною

112. зняток з каналу YouTube

організацією «Смарт ангел» – створено кілька просвітницьких відеороликів для дітей, присвячених мінній безпеці.

Мультфільм «Патрон вчить дітей, як вберегтися від мін та снарядів» (іл. 112)

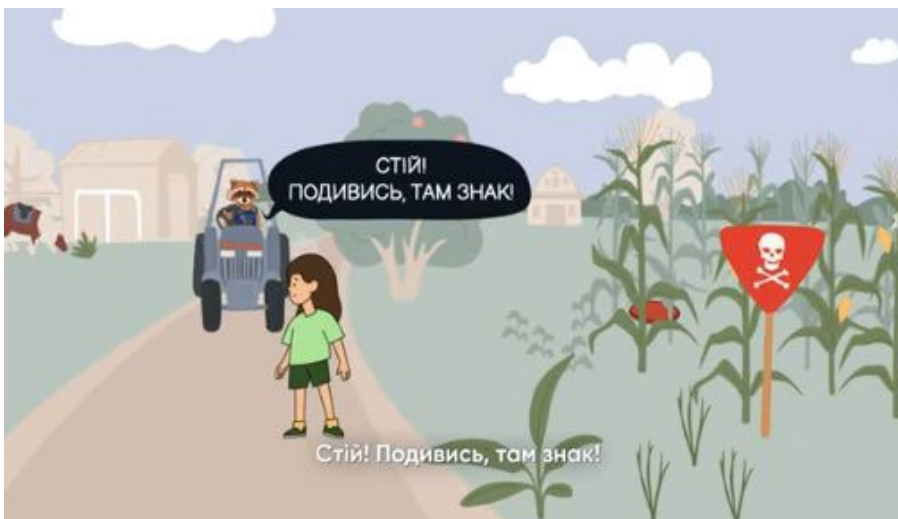
Мультфільм «Мінна безпека 1»

113. зняток з каналу YouTube

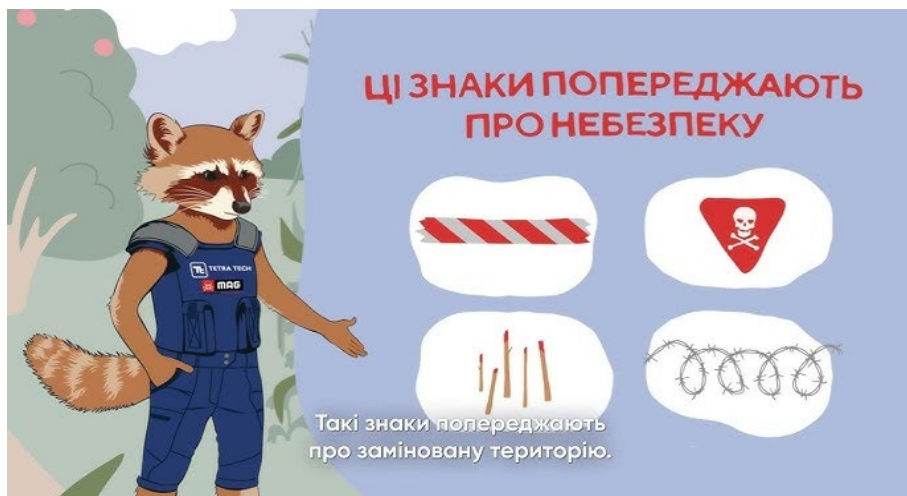
Мультфільм «Мінна безпека 2»

114. зняток з каналу YouTube

Мультфільм «Мінна безпека 3»

115. зняток з каналу YouTube

Інформаційні матеріали з мінної безпеки

Миколаївські мурали періоду бойових дій

116. vn.mk.ua

Уявіть собі, що ви йдете вулицею і раптом бачите на стіні будинку дивовижну картину! Це мурал – величезний малюнок, який розповідає історію або просто дарує гарний настрій. Після того, як Росія напала на Україну,

багато художників у Миколаєві вирішили створити мурали, щоб підтримати людей та показати, що наше місто сильне та незламне.

Вони намалювали багато різних муралів:

- «Киця-захисниця» – на цьому муралі зображена кішка на фоні українського прапора. Це символ того, що українці сильні та сміливі, як кішки; цей мурал

намалювали з метою підтримки миколаївців, які не виїхали з Миколаєва під час бойових дій.

Фотодобірка. Мурали Миколаєва – символи незламності міста

- «Сміття має бути прибране!» – на цьому муралі кіт закопує у землю Кремль; це означає, що ми не хочемо бачити російських загарбників у нашій країні.
- «Хлопчик, який йде до Миколаєва» (іл. 116) – на цьому муралі зображений хлопчик, який крізь зруйновану стіну йде до Миколаєва. Це символ того, що ми не здамося і відбудуємо наше місто. Малюнок присвячується одинадцятирічному хлопцю, який загинув від ракети загарбників.
- «Квітова галявина»: на цьому муралі зображені красиві квіти та метелики – це символ того, що життя продовжується, навіть у найскладніші часи.
- «Котячі мрії» – на цьому муралі зображений великий кіт, оточений мишками, рибками та птахами – це символ того, що ми мріємо про мирне та щасливе життя.
- «Птах, який огортає Україну»: на цьому муралі зображений яскравий птах, який крилами огортає Україну. Це символ того, що ми будемо завжди захищати нашу країну.

117. cdn4.suspilne.media

- «Скарбниці нашого міста» – на цьому муралі зображений синій кит, який тримає на спині відомі пам'ятки Миколаєва – це означає, що наше місто береже свою історію та культуру, а ще на

- муралі є напис: «Вільне місто. Вільна Україна» (іл. 117). Це говорить про те, що наше місто – то фортеця.
- «Мурал присвячений роботам художника Сергія Луньова» – на цьому муралі зображений лев з Каштанового скверу та ворота на Обсерваторній.

Це присвята миколаївському художнику Сергію Луньову, який не може малювати через хворобу;

- «Дерево життя» – на цьому муралі зображено дерево, яке символізує життя, силу та єдність українського народу.

Миколаївські мурали – це твори мистецтва, які надихають людей, дарують їм надію та віру у майбутнє. У 2024 році до Дня міста, відкрили новий мурал (стінопис) на знак подяки Данії за підтримку – «Такі різні, але такі близькі».

Під час воєнного стану у Миколаєві з'явилися нові стінописи, які створили американські вуличні артхудожники з метою підтримки України.

Відео. Нові стінописи у Миколаєві

Миколаївська поетеса та казкарка Людмила Чижова під час бойових дій видала **книгу** «Ліля-ляля» в якій розповідається про побачене і пережите семирічною дівчинкою за перші три місяці війни (іл. 118).

118. mykoodb.org.ua

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Дитина середнього дошкільного віку:

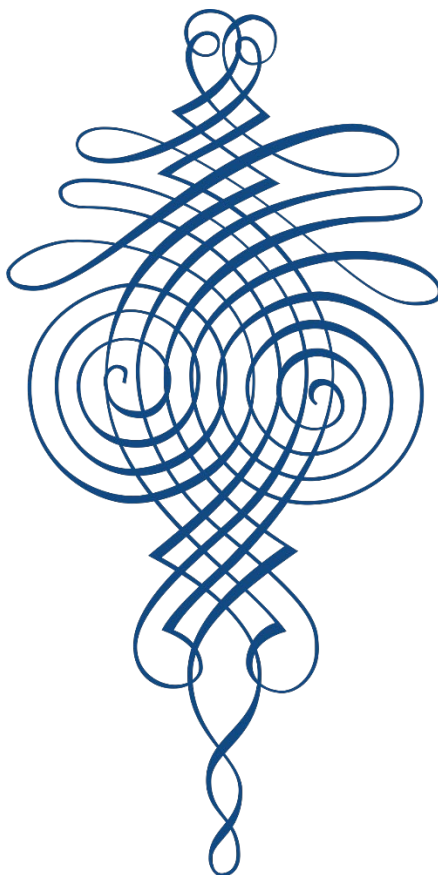
- виявляє інтерес до предметного довкілля Миколаївського регіону;
- орієнтується в предметному середовищі за місцем проживання та розташування ЗДО, знає назву свого населеного пункту, вулиці та деякі їхні визначні пам'ятки;
- знає що крім символіки – прапору та герба, у Миколаєві є символи корабельного краю – човни, причали, якоря, маяки тощо;
- може поділитися з власного досвіду враженнями про відвідування особливих місць Миколаєва, таких як «Зоопарк» та дитяче містечко «Казка»;
- володіє знаннями про Миколаївський дитячий ляльковий театр, та вміє організувати разом з однолітками власну виставу;
- охоче розповідає про сімейні свята, виявляє бажання брати участь у різних заходах, присвячених культурі національностей Миколаївського регіону;
- володіє знаннями про позитивний вплив на організм фізичної культури та спорту, має уявлення, що у регіоні проживання є спортивні гуртки;
- знає правила мінної безпеки та правила поведінки під час тривоги;
- розуміє, хто такі захисники Миколаєва і як вони допомагають нашому місту.

Дитина старшого дошкільного віку:

- бере участь в елементарній пошуково-дослідницькій краєзнавчій діяльності, створенні колекцій, виставок, мінімузіїв, присвячених історії та культурі Миколаївського регіону;
- із задоволенням наслідує елементи культур Миколаївського регіону, творчо інтегрує набутий досвід у різних видах життєдіяльності;
- розуміє належність рідного села/селища/міста, Миколаївського регіону до цілісної території України, може назвати деяких територіальних сусідів регіону та держави, усвідомлює себе громадянином України;
- виявляє цікавість до історії рідного села/селища/міста та регіону, називає і може стисло описати визначні пам'ятки та деяких видатних людей Миколаївського регіону, шанобливо ставиться до рідного краю, до людей, їхнього минулого;
- знає, що в Миколаївському регіоні мешкають представники різних національностей, може назвати деякі з них, виявляє повагу та доброзичливе ставлення до них, їхньої культури та традицій;
- знає, називає і впізнає символіку України, державні свята та особливі свята міста;

- може назвати історично-особливі місця, споруди Миколаївщини, що розташовані у місцевості проживання;
- має уявлення про культурні традиції свого народу та різних національностей, представники яких мешкають у тій же місцевості;
- володіє знаннями з безпеки життєдіяльності, а саме правилами поведінки в бомбосховищі та правилами мінної безпеки;
- може пояснити, чому наше місто називають містом-героєм та роль захисниць й захисників Миколаєва;
- може пояснити хто такі волонтери і як допомагали миколаївцям сусідні регіони та країни Європи.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байср О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. – 2021. – 37 с. – URL: <http://surl.li/wrkzrx> (дата звернення: 10.02.2025).
2. Безпека інфо. [Вебсайт]. – Київ, 2022. – URL: <https://bezpeka.info/teens/> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Грунская, И. День рождения в Николаеве : сказка / Ирина Грунская. – Николаев : Илион, 2018. – 40 с.
4. Грунская, И. Однажды в Николаеве : сказка / Ирина Грунская. – Николаев : Илион, 2019. – 32 с.
5. Живлюща сила Ємигії: літературна антологія Миколаївщини для дошкільнят / гол. ред. В. Шуляр; укл. Д. Лукьяненко, В. Шуляр. – Миколаїв: ОППО, 2018. – 46 с.
6. Залишки Давнини: Миколаїв. Загальнодоступна група у Фейсбуці. URL: <http://surl.li/bbuurt> (дата звернення: 10.02.2025).
7. Історія Миколаєва // Вікіпедія вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_Миколаєва (дата звернення: 10.02.2025).
8. Лавренчук І. Мінна безпека, 2024. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=O2hjVMYa5_8 (дата звернення: 10.02.2025).
9. KozakyTV. Як Козаки Сіль Купували, 2016. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IblDZpSyFSM> (дата звернення: 10.02.2025).
10. Круглик Л. П. Равликова хатка: вірші, пісні, загадки, казки та оповідання для дітей дошкільного віку і молодших школярів / упоряд. і ред. А. Коваленко. – Врадіївка: Коваленко А. Г., 2020. – 60 с. з іл.
11. Культура добросусідства. Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно. Програма та методичні рекомендації / [Редактори-укладачі: О. В. Аніщенко, М. А. Араджионі, А. І. Гусєв, В. І. Потапова]. – К.: ТОВ «Прометей», 2019. – 544 с.
12. Культура добросусідства. Частина 1: Я, моя сім'я і мої сусіди. Миколаївщина: робочий зошит для дітей і матеріали для батьків і педагогів закладів загальної середньої освіти Миколаївської області / [Автори-укладачі: М. А. Араджионі, О. В. Вітковська, О. В. Волос, В. І. Потапова]. – К.: ТОВ «Прометей», 2019. – 84+IV с.: іл.

13. Культура добросусідства. Частина 2: Місце, де ми живемо. Миколаївщина: робочий зошит для дітей і матеріали для батьків і педагогів закладів загальної середньої освіти Миколаївської області / [Автори-укладачі: М. А. Араджионі, О. Д. Вітковська, Д. В. Лукьяненко, І. Є. Ніколаєв]. – К.: ТОВ «Прометей», 2020. – 96+IV с.
14. Культура добросусідства. Частина 3: Учимся, працюємо та відпочиваємо разом. Миколаївщина: робочий зошит для дітей і матеріали для батьків і педагогів закладів загальної середньої освіти Миколаївської області / [Автори-укладачі: М. А. Араджионі, О. Д. Вітковська]. – К.: ТОВ «Прометей», 2021. – 88 с.: іл.
15. Літвінова Н. Осіннє чаювання. Вірші для дітей. Видавництво «Терен»: Луцьк, 2021. – 30 с.: іл.
16. Миколаївська обласна бібліотека для дітей [Вебсайт]. – Миколаїв, 2025. – URL: <https://mykoodb.org.ua/moya-mykolayivshhyna> (дата звернення: 10.02.2025).
17. Миколаївський зоопарк [Вебсайт]. – Миколаїв, 2025. – URL: <https://zoo.nikolaev.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).
18. Миколаївський обласний краєзнавчий музей [Вебсайт]. – Миколаїв, 2025. – URL: <http://www.museum.mk.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).
19. Миколаївський театр ляльок. [Канал YouTube]. URL: <http://surl.li/aijmfm> (дата звернення: 10.02.2025).
20. Миколаївська міська рада. Миколаїв Місто з історією. 2019 р. URL: <https://www.youtube.com> (дата звернення: 10.02.2025).
21. Пес Патрон: Правила поведінки на замінованих територіях, 2022. [Канал YouTube]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cR0rXKcfDt4> (дата звернення: 10.02.2025).
22. Суспільне Миколаїв. Історія міста в будівлях: Музей суднобудування і флоту | Ранок на Суспільному, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sMvsF57YLQM> (дата звернення: 10.02.2025).
23. Суспільне Миколаїв. Ранкова мандрівка дитячим містечком «Казка», 2017. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vJjwBayTZmw> (дата звернення: 10.02.2025).
24. Суспільне Миколаїв. Традиції та сучасність. Миколаївський художній драматичний театр відзначає 101 річницю, 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=7hmtOSZt_SU (дата звернення: 10.02.2025).

25. Суспільне. Новини [Вебсайт]. – Миколаїв, 2025. – URL: <https://suspilne.media/mykolaiv/327304-mikolaivski-murali-simvol-nezlamnosti-mista/> (дата звернення: 10.02.2025).
26. ТРК МАРТ. Цікава історія Соборної площі Миколаєва, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oThbBsX5sWc> (дата звернення: 10.02.2025)
27. Український віночок. Миколаївщина. Регіональна парціальна програма та методичні рекомендації з міжкультурної та громадянської освіти дітей дошкільного віку / Араджионі М. А., Олійник Л. М., Літвінова Н. Є. та ін. – МОІППО: Центр редакційно-видавничої діяльності, 2023. – 82 с.
28. Український ін-т розвитку освіти. Мінна безпека. Важливо знати кожному, 2023. YouTube. URL: <http://surl.li/wcqwfi> (дата звернення: 10.02.2025).
29. Український Повстанець. Гімн міста Миколаєва | Mykolaiv city anthem, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SLcRRRyEWZY> (дата звернення: 10.02.2025).
30. Фест В. Миколаїв – останній форпост німецьких військ на Чорному морі. – Миколаїв: Видавництво «Віртуальний музей Миколаєва», 2016. – 192 с. URL: https://muzey.mk.ua/wp-content/uploads/2016/05/forpost_gotoviy1.pdf (дата звернення: 10.02.2025)
31. Человек Сова. Миколаївський зоопарк у 1961 році, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9S4xMeJ4aZY> (дата звернення: 10.02.2025).
32. Цифрова колекція художнього музею. [Вебсайт]. – Миколаїв, 2025. – URL: <https://museum.myart.org.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).
33. Чижова Л. Ліля-Ляля URL: <https://surl.li/liibnv> (дата звернення: 10.02.2025).
34. Що там робити? Маяки Миколаївщини | Острів Майський, Аджигольський та Хаблівські маяки, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=viIdETPJusc> (дата звернення: 10.02.2025).
35. Шинкаренко Андрій. Якір Велетень, що стоїть перед в'їздом на Варварівський міст, 2019. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=a-w9UZNoje4> (дата звернення: 10.02.2025).

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

ЛЮДИ ТА ПАМ'ЯТКИ МИКОЛАЇВЩИНИ

**Методично-дидактичний посібник
до регіональної парціальної програми
з міжкультурної і громадянської освіти
дітей середнього та старшого дошкільного віку
«Український віночок. Миколаївщина»**

Комп'ютерний набір, технічна верстка – Олійник Л. М.
Технічний редактор, дизайн обкладинки – Іванова Я. І.
Текст наведено в авторській редакції

Підписано до друку 27.11.2024
Формат 84x108¹/₁₆ Ум. друк. арк. 13,54
Тираж 100 прим. Зам. № 5

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
54001, м. Миколаїв, вул. Адміральська, 4-а,
тел./факс 37 85 89, e-mail: moippro@moippro.mk.ua
<http://www.moippro.mk.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7459 від 28.09.2021